



A projekt az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával
valósul meg (támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003)

[TYPE THE COMPANY NAME]

AZ ETA BASZK SZERVEZET EDDIGI TEVÉKENYSÉGÉNEK WEBTÉRKÉPE

Szakdolgozat

Készítette: Bródi Dávid

Témavezető: Jesús Reyes Nuñez

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Földrajz- és Földtudomány Intézet
Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék
Budapest, 2010

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	2
2. A baszkok	4
2.1 Baszkföld földrajza.....	4
2.2. Baszkföld a térképeken.....	5
2.3. A baszk nép	6
2.3.1. Eredetük, nyelvük.....	6
2.3.2. Baszkok az ókortól a 18. századig	10
2.3.3. 20. század, a polgárháború és a jelen.....	14
2.3.4. Az ETA.....	20
3. A térképek.....	26
3.1. Célja.....	26
3.2. Webtérképek a világhálón, sajtótérképek	27
3.3. A térkép elkészítése	29
3.3.2 Az alaptérkép kiválasztása.....	36
3.3.3. Tematikus térkép	38
4. Webes környezet.....	40
4.1 Lehetőségek és célok	40
4.2 A webtérkép létrehozása.....	42
5. Összefoglalás	44
6. Köszönetnyilvánítás	44
7. Források.....	44
NYILATKOZAT.....	47

1. Bevezető

Témaválasztásomat a következők indokolják: először is mindig érdekelték a webes felületek szakmai irányú kihasználhatósága, ezen belül a webtérképek, amelyek interaktívak és átláthatóan hordoznak az érdeklődő számára szelektíven megjeleníthető lényeges információkat. Azonban még soha nem ástam bele magamat mélyebben ebbe az

témába, így ez a szakdolgozat remek alkalmat adott rá, hogy ismereteimet felmérhessem: létre tudok-e hozni egy olyan esztétikus és egyedi térképet, ami esetleg a világhálóra is felkerülhet és érdekességekkel szolgálhat bárki számára.

Másfelől régóta foglalkoztatnak az elszigetelt, egyedülálló népek kultúrái, melyek történelme némileg hasonlatosak a mienkhez. Az adatgyűjtés szempontjából, célszerű volt európai népet választanom, amiről több információt találhattam, közelebb áll hozzánk, esetleg hetente-havonta hallhatunk róla.

Az elszigeteltségét egy népnek a környezetükhöz való viszonya (különbözősége vagy hasonlatossága) határozza meg, esetleg az, hogy kizárólag tőle egészen távol élő népekkel hordoz közös vonásokat. Ezt lehet vizsgálni nyelvi, szokásbeli, bizonyított vagy hiedelemvilágból örökölt önazonosság-tudat alapján vagy akár genetikai szempontból is. Így kerültek látókörömbe az albánok, az örmények, a balti népek, a finnek, a fennmaradt kelta népcsoportok és a baszkok.

Az albánok egy érdekes alternatívaként merültek fel bennem, ugyanis jártam Albániában 2008-ban, megismerkedtem a történelmükkel és képet kaptam a fontos eseményeikről, csatáikról és azok földrajzi elhelyezkedéséről. Ellene szólt viszont, hogy a fontosabb történelmi események épp több évszázada történtek. A két világháborúban elenyésző szerepük volt, a közelmúltban történt események, -például a balkáni háború-, kevésbé érintette őket saját területükön és egyébként is valószínűleg rosszul dokumentált vagy titkosított a legtöbb ezzel kapcsolatos információ. Az albán sajtó és internetes kultúra egyelőre még elmaradott és hiteles külföldi forrásra is nehéz találni. Kultúrájuk sajátos és egyedülálló, de viszonylag homogén, gazdaságuk szintén és amúgy is jobban szerettem volna eseménytérképet csinálni, lehetőleg a modern sajtó által dokumentált és nem régmúlt történelmi tartalommal.

Az utóbb említett okokból volt problémás az örmény témakör is. Onnan már nem jutnak el hiteles hírek hozzánk a tragikus eseményekről, háborúkról, határváltozásokról, de még a népesség eloszlásáról és annak változásáról sem, példaként említhetném Hegyi-Karabakhot vagy a mostanában előtérbe került Dél-Oszétiát, amelynek bármilyen társadalmi szempontból történő feltérképezéséhez még idő kell és egy nyugodtabb korszak. A többi népre nem érdemes kitérni, talán csak a keltákra; legfőképp az írekre, akiknek még volt esélyük témát szolgáltatni, tekintve a viharos XX. századukat, végveszélybe került, elangolosodott, majd az utóbbi időben újra lendületet vett ősi kultúrájukat és a bőséges hírforrás-választékot. Végül azért esett a baszkokra a

választásom, mert kevésbé ismertek, ténylegesen izoláltak és „aktuálisabbak”, mert a mai napig nem fejeződött be ennek a népnek a megbékélési folyamata, állandóan változik, fejlődik, kivirágzik, ugyanakkor keveredik és harcol a túlélésért. A többi témalehetőséggel szemben van elérhető és megbízható irodalom és krónika róluk egészen napjainkig. Ráadásul erős az összefonódás a hispán kultúrával, ami szintén érdekel és közel áll hozzám.

2. A baszkok

2.1 Baszkföld földrajza

A baszkok ma megközelítőleg huszonegyezer négyzetkilométeren élnek a spanyol-francia határ két oldalán, a Pireneusok nyugati végén. Hazájukat délről az Ebro, északról az Aturri folyó határolja és a Pireneusok, illetve az Aralar-hegység osztja két vízgyűjtő medencére; a Mediterránra és az Atlantira. Baszkföld része annak a területnek amit nem véletlenül „Zöld-Spanyolország”-nak neveznek: itt a táj az ír legelőkre emlékeztet, csak több erdővel. Éghajlata a Vizcayai-öböl partján többnyire meleg óceáni, Észak-keleti területei hegyvidéki, míg az Ebro völgye erőteljesen kontinentális. Ebbe a völgybe folyik be északi irányból, a hegyekből a legtöbb folyó, patak. Ezek mentén alakult ki a szőlészet és a külterjes marhatartás, ami a baszk mezőgazdaság megalapozója, a hegység és a nagy kiterjedésű erdőségek pedig stratégiai szempontból voltak ennek a népnek létfontosságúak. Legmagasabb pontja a Hiru Eregeen Mahaia (2428m) [jelentése: Három királyok hegye], Navarra észak-keleti csücskében.¹



1. ábra: Hiru Eregeen Mahaia (forrás: ketari.nirudia.com) és Baszkföld domborzata (kultura.ejgv.euskadi.net)

2.2. Baszkföld a térképeken

A területet legkorábban valószínűleg a rómaiak térképezték fel, bár a IV. századi Tabula Peutingeriana, mely a teljes birodalom úthálózatát ábrázolja, hiányos; pont a legnyugatibb szegmense, azaz Britannia és Hispania hiányzik róla. 1911-ben egészítették ki a William és Northgate megbízásából, de biztosra vehető, hogy az eredetin is szerepelt a terület.

A középkor folyamán jórészt a teljes Ibériai-félszigetet ábrázoló térképeken tűnt fel. Jelentős munka volt a Secunda Europae Tabula, Bernardus Sylvanus műve, aki a XV. század végén feltérképezte és megrajzolta Európát a Dunától és a Visztulától nyugatra, az északi területekkel kezdve. Az ő 1511-es színezetlen Hispánia térképén elnagyolt a domborzatábrázolás, de a partvonal meglepően pontos. Autrigo, Caristi és Varduli névvel jelöli a mai baszk területeket. Hondius 1628-as Aragónia térképén szerepel Navarra keleti fele. Érdekessége a térképnek, hogy kelet-nyugati tájolású. Navarráról Willem Janszoon Blaeu holland térképész készített külön részletes térképeket; 1638-ban egy színezetlen és négy évvel később egy színezett jelent meg.

Giacomo Cantelli da Vignola és Giacomo Giovanni Rossi La Biscaia Divisa című térképén külön szerepel a három tartomány, Guipúzcoa, Álava és Viscaya. Ez is színezetlen és talán az első részletesebb térkép a területről. A későbbi századok során egyre részletesebb térképeket nyomtattak, szinte évente. Érdemes megemlíteni Depot de la Marine 1793-as művét, amely déli tájolású hajózási térkép Bilbaóról, szélirányokkal és a kikötők paramétereivel. ²



2. ábra: A Tabula Peutingeriana kipótolt rész fehérrel (balra lenn), Navarra Bleu-féle színes térképe (balra fenn), a La Biscaia Divisa (jobbra, f: raremaps.com) valamint egy XVIII. századi baszk katonai térkép (f: lemontree.hu).

A XX. század folyamán rengeteg propagandatérképen feltűnt Baszkföld, mint önálló állam, magában foglalva mind a francia, mind a spanyol területeket.

2.3. A baszk nép

2.3.1. Eredetük, nyelvük

Történetük legalább az ókorig nyúlik vissza, legalábbis a legtöbb elmélet szerint, ugyanakkor vannak arra utaló jelek, hogy talán még sokkal régebbre, egészen a kőkorig visszavezethető az eredetük. Nehéz megállapítani honnan származnak, de a legvalószínűbb, hogy Nyugat-Európa őslakói. A kutatók már próbálták megállapítani származásukat több szempontból is. A vérvizsgálati, genetikai kutatások azt támasztják alá, hogy a keltákkal állnak rokonságban. Vércsoport-eloszlásukat tekintve (W. Boyd Dawkins kutatása alapján) ugyanis csak a baszkok között figyelhető meg, hogy 30% feletti Rh- típusúak aránya, míg az európai átlag 16%, ázsiai népeknél szinte kizárólag Rh+ fordul elő. Arthur E. Mourant angol antropológus egyenesen azt a következtetést vonta le ebből, hogy a D-antigén hiányát (vagyis az Rh- vércsoportot) minden európai nép a baszkoktól örökölte. E mellett az ilyen gyakoriságú 0-ás vércsoport csak olyan népeknél fordul elő, mint a kelta eredetű írek, skótok és walesiek, továbbá az izlandiak és a szardíniai bennszülöttek.³

Megjelenésük jobban hasonlít az északabbra élő, mint a spanyol vagy más mediterrán népekéhez. Népviselésük viszont véleményem szerint erősen emlékeztet a kelet-európai, különösen a magyar hagyományokra, de élesen különbözik a kasztíliaitól, a franciától és a katalántól.

Motívumaik, ősi hiedelemviláguk szintén egyedülálló, nem rokonítható más kultúrákkal úgy, ahogy például a skandináv és a germán, bár némi hasonlóságot mutat a kelta illetve az uráli népek szimboliztikájával. A kereszténység előtt saját vallásuk volt, saját istenségekkel. Ebből az időből nem maradt az utókorra olyan gazdag mítoszgyűjtemény, mint a kelta vagy a skandináv kultúrkör esetében, de helyrajzi nevekből, faragványokból, népmesékből, jelképekből sikerült úgy-ahogy rekonstruálni az ókori baszk hitvilágot. Érdekessége, hogy egy khtonikus, azaz nem az éghez kötődő,

hanem abszolút földi vallás volt, két főbb alakkal a középpontjában (legalábbis ennyiről tudunk); Sugaar a kígyótestű viharisten, és Mari, az ő női párja, afféle ősanya.



3. ábra: Mari istennő ősi (balra fenn, f: hezkontateknologia.wordpress.com) és modern (balközép, f: fotolog.com) ábrázolása, Sugaar isten ősi (bal alsó, f: freebase.com) és mai (jobbközép, f: adarmendi.org) megjelenítése, hilarri sírkő a középkorból (jobbra fenn, f: museoantelmo.es) és a lauburu (f: celtiberia.net)

Előbbinek a szimbóluma a lauburu vagy másnéven baszk-kereszt, amely négy fejet vagy két összefonódó kígyót stilizál, a mai napig a baszkok egyik nemzeti jelképe. Sokan a felkelő nappal is azonosítják. Az utóbbinak, vagyis Marinak helyét a kereszténység megjelenésével a név és alak hasonlóság miatt is Szűz Mária váltotta fel a néphagyományban. Hozzá kell tenni, hogy a baszkok a 4. századtól kezdve, egy több évszázados folyamat alatt áttértek a kereszténységre és nemzeti vallásukká vált a katolicizmus. Olyannyira, hogy olyan nevekkel járultak hozzá a katolikus egyház történetéhez, mint Xavéri Szent Ferenc (1506-1552) vagy Loyolai Szent Ignác (1491-1556), a Jezsuita Rend alapítója. Ugyanakkor, akárcsak az írek, az erős katolikus hagyomány mellett sok pogány vonást megtartottak. Jellegzetes sírköveik, a hilarrik hasonlítanak az írországi és skóciai sírkövekhez, de kelta-kereszt helyett lauburu van a tetejükön.

Az ősi pogány jelképek, a sajátos, keleties népviselet és a genetikai differenciák mellett ott van a baszkok legfőbb, –döntően indoeurópai környezetüktől– megkülönböztető jellegzetessége: a baszk nyelv, vagy ahogy ők hívják: euskara. Sajátos módon a népnév a nyelvük megnevezéséből származik: euskaldun, vagyis 'baszku beszélő'. Körülbelül egymillióan beszélnek, ebből 1997-ben 56.000-en beszélték Franciaországban (Instituto Cultural Vasco felmérése) anyanyelvként, 1999-ben az Európai Unió statisztikai évkönyve 690.000-re tette a spanyolországi baszk anyanyelvűek számát.⁴ Hat élő dialektusa van és sokak szerint a világ egyik legnehezebb nyelve, még ha erre objektív mérce nem is létezik. "A baszkok azt állítják, hogy az ördög őket nem viszi

kisértésbe, olyan nehéz a nyelvük, hogy még nem tudta megtanulni"(Lénárd Sándor, 1969). Tény, hogy semmilyen rokonságot nem sikerült megállapítani más nyelvekkel. Agglutináló nyelv, nincsenek benne nemek, akárcsak a magyarban, a spanyol hatás viszont érződik a hangsúlyozáson és sok átvett szavukon. Az első felfedezett nyelvi töredék egy Skóciában, Shetland-szigeten talált vésett kődarab volt: az úgynevezett Lunnasting-kő, amelyet a piktek hagytak hátra. Ez volt belekarcolva Ogham-féle rovátkaírással: 'Ettecuhehts ahehhtann hccvvevv nehhtonn', ez a mondat baszkul így néz ki: 'Etxekoez aiekoan nahigabe ba nengoen' jelentése körülbelül: „Ő maga a házból rám talált, fájdalom iránti vágy nélkül.” Azt nem tudni mit takar, ahogy azt se pontosan melyik korból származik.⁵ A III. századból viszont már egyértelműen van írásos emlék. Legtöbben ezt tekintik az elsőnek, egy, az Iruña-Veleia régészeti lelőhelyen 2006-ban talált 270 soros vésett szöveget. A leletet vizsgáló bizottság többsége csalással vádolta a megtaláló régészt, Eliseo Gil-t, de igazuk nem bizonyosodott be. Az első baszk nyelvű könyvet 1545-ben nyomtatták, *Linguae Vasconum Primitiae* címen. Ezt Jean Etxepare plébános írta, népies költeményeket tartalmaz. A reformáció hatására a bibliát is lefordították baszkra és sokszorosították, annak ellenére, hogy a baszkok minvégig kitartottak a katolikus hit mellett.



Az egységes nyelv iránti igény először a XIX. század végén merült fel. Mozgalom is indult, mely meg akarta teremteni a hivatalos baszkot a guipúzcoai nyelvjárásra alapozva. A folyamat nem fejeződött be teljesen a polgárháborúig, de 1935-1936-ban, egy rövid ideig hivatalos volt Baszkföldön a saját nyelvük. A Franco-rendszer alatt betiltották a

baszkot minden hivatalos helyen és közterületen, majd 1965-ben lazultak a megszorítások, létrejöhettek nyelviskolák, de csak felnőttek számára. 1968-ban Koldo Mitxelena lefektette a baszk helyesírás alapjait. Az 1978-as demokratikus alkotmány már biztosította Baszkföld három régiójában és Navarra egyes területein a hivatalos státuszt a spanyol mellett, így azóta növekszik az aktív beszélők száma, sokan újratanulják és megkezdődhetett az újabb eredetkutatás. Ennek során a nyelv kutatók és antropológusok több elméletet dolgoztak ki a baszk nyelv származására vonatkozóan, a már általam is említett tényeket figyelembe véve. Ezek a lehetséges teóriák a következők:

- *Az őseurópai elmélet*, amely szerint a baszkok a *cro-magnoni emberrel* jelentek meg Európában, jóval az indoeurópai népek betelepítése előtt, és akkor még az egész földrészben a baszk, vagy azzal rokon nyelveket beszéltek. E feltételezésből következően minden európai ember a baszkok leszármazottja volna.
- *A baszk–ibér (vascoiberista) elmélet*, amely rokonsági kapcsolatot feltételez az ókori ibérek és a baszkok között; eszerint a baszk nyelv az ibér folytatása, vagy vele rokonságban álló nyelv(járás) lenne.
- *Az indoeurópai népvándorlás-elmélet*, amelynek követői szerint a baszkok az indoeurópai népekkel együtt, a Kaukázus térségéből vándoroltak be a Kr. e. 4. évezred környékén Európába. Innen ered az a feltételezés is, amely a 20. században volt eléggé támogatott, hogy a baszkok kaukázusi nyelvet beszélnek.
- *A késői vaszkonizáció-elmélet* azt mondja ki, hogy a baszkok az 5. században érkeztek az Ibériai-félszigetre a barbár germán népekkel; sokkal kevésbé elfogadott, mint az előző hipotézisek.
- *Az afrikai elmélet* szerint a baszkok a berberok rokonai, és Észak-Afrikából érkeztek a félszigetre a punokkal. A feltételezést, amely berber és a baszk nyelv közötti hasonlóságokon alapult, későbbi kutatások egyértelműen megcáfolták, mert mint kiderült, a hasonlóságokat egymástól, vagy a latinból átvett szavak okozták.⁶

Ezekon kívül olyan feltételezés is létezik mely a finn-ugor nyelvcsaláddal rokonítja a baszkot. Olyannal is találkoztam, amelyik cáfolja azt, hogy a magyar a finn-ugor nyelvcsalád része lenne, azonban egy közös ősnyelvből ered a baszkkal, az etruszkkal és bizonyos kelta nyelvekkel együtt, melyek csak kapcsolatba léptek az indoeurópai családdal, de valójában nem tagjai annak. Ezeket a feltételezéseket azonban ezidáig nem

sikerült alátámasztani, noha tényleg vannak közös, más nyelvekre nem jellemző vonások és hasonló alakú szavak ugyanarra a tárgyra.

2.3.2. Baszkok az ókortól a 18. századig ⁸

Mint ahogy már utaltam rá, nem tudni, mióta létezik baszk identitás. Annyi bizonyos, hogy a terület lakott közel 150.000 éve. A legutolsó jégkorszak során (18.000 éve) nem sokkal északra húzódott az eljegesedés határa, így jelentős volt a migráció. Az újkőkorszakban megjelentek az állattartás és a mezőgazdaság nyomai, az 5.000 évvel ezelőtti korszakról pedig a megalitikus kultúra maradványai tanúskodnak. Ezek a feltehetően temetkezési, szertartási célból épült kőtömb-körök, dolmenek és menhírek voltak az utolsó jelentős civilizációs nyomok egészen a kora középkorig. Az indoeurópai hullám az i.e. VI. századra szinte kisöpörte az összes történelem előtti kultúrát Nyugat-Európából, mindössze néhány foltban maradtak meg, például a vaszkónok. Valószínűleg a mai baszkok ősei voltak és kerültek az érintkezést más népekkel, így viszonylag békében éltek egymás mellett a kelta törzsekkel. Azt nem tudni biztosan, hogy a vaszkónok leszármazottai-e a baszkok, a népnév azonban láthatóan tőlük származik, a rómaiaknak köszönhetően.



5. ábra: A megalitikus kultúra elterjedése Európában és egy baszkföldi dolmen (f: stormfront.org), egy kidőlt navarrai menhir (f: flickr.com) és a vaszkónok feltételezett területe az i.e. I. évezredben (f: bibliotecapleyades.net)

Először a történelem során ugyanis a Római Birodalom terjeszkedése révén kerültek kapcsolatba idegen kultúrával. A viszony baráti volt, mivel a rómaiak nem sértették a baszkok jogait. Silius Italicus I. századbeli író szerint a második pun háborúban (i.e. 218-201) Hannibál seregében ugyan harcoltak baszk katonák, de ők közbenjártak Sertorius római tábornok érdekében, aki tiszteletet tanúsított irántuk. Mivel a baszkok nem lázadtak

a római uralom ellen, a rómaiak nem tartották szükségesnek a katonai jelenlétet ezen a területen. Kapcsolatuk Rómával kimerült a kereskedelemben, meg abban, hogy létezett egy baszk kohorsz birodalmi irányítás alatt, amit Britanniába vezényeltek Hadrianus falának védelmére.

A Római Birodalomban betöltött marginális szerepével ellentétben, a középkorban Baszkföld igencsak fontos ütközőzóna lett: épp a viszálykodó vizigót és frank királyság közé szorult, így stratégiai fontossága jócskán megnőtt. A III. és V. század között a frankok és a vizigótok betörései és leigázási kísérletei elől rendszerint a hegyekbe menekültek, ez a későbbi idők folyamán is túlélésük kulcsa volt. A VIII. század legelején Suintila, Recesvinto és Wamba gót seregei támadtak rájuk. 711-ben azonban Tarik kelt át a Gibraltáron 7.000 berber katonával, dél felől megtámadta és legyőzte a Gót Királyságot, de a Pireneusokig nem jutott el. Így kerültek el a baszkok mind az iszlám, mind a gót megszállást. A kereszténység elterjedésével, kialakult valamiféle nagyobb egység az addig közösségekre tagolódott társadalmukban: ha nem is szilárd politikai egység, de több mint törzsszövetség. Ekkor országuk, a Baszk Hercegség és Aquitánia perszónáluniója (768-ig) az Ebrótól a Garrone partjáig terjedt. A tényleges egységet a Pamplonai Királyság megalapítója és első uralkodója Iñigo Iñiguez Arista (790-852) teremtette meg. 824-ben sikeres szabadságharcot vívott a frankok ellen és megsemmisítő vereséget mért rájuk, ezen felül elfogta mindkét vezérét I. Aznart és Aeblust.⁷



6. ábra: Iñigo Arista, a baszkok első királya (f: uespra.org), a Pamplonai Királyság kiterjedése fénykorában, a XII. század első felében (f: Enciclopedia General Ilustrada del País Vasco- lrc.salemstate.edu), és Recesvinto, a legyőzött gót (f: toletumvisigodo.eu)

Ez a története annak, hogyan voltak kénytelenek a baszkok egy jámbor kereskedő-halász-marhapásztor népből a puszta létükért küzdő, harcos néppé válni. Hírük félelmetes volt, Nagy Károly seregeit a Roncesvalles-i hágónál tönkreverték, és sikerrel álltak ellen a mór hadjáratoknak is. A XI.-XII. században a Navarrai Királyság független

erős baszk állam volt, afféle baszk aranykor, bár a folyamatos francia, angol és kasztíliai spanyol betörések a pusztuláshoz vezettek az 1100-as évek végére; Még 1016-ban egyezmény alapján határvonalat húztak Kasztília és Navarra között, ami biztosította a szuverenitást egészen 1234-ig, VII. (Erős) Sancho haláláig, aki az utolsó leszármazottja volt Iñigo Aristának. Araba és Guipúzcoa már 1199-ben kasztíliai fennhatóság alá került. 1379-re Vizcaya is behódolt. Navarra ellenállt, de fokozatosan veszített területéből, A XIII. század folyamán még Anglia is részt hódította egy rövid időre Baszkföldből (La Soule, Labourd), 1512-re pedig Alsó-Navarra kivételével Kasztília részévé vált. 1513-ban Katolikus Ferdinánd, Ausztriai Maximilian, VII. Henrik angol király és II. Julius pápa közös hadjáratlall lerohták Alsó-Navarrát, mely ekkor A Francia Királysághoz tartozott, majd mikor békét kötöttek XIII. Lajossal, az biztosította Navarra szuverenitását és alkirályvá választották Burgos-i Cortezt. Ez volt az alapja a baszkok jogi önállóságának és azóta is ez volt a hivatkozási alapjuk minden kormányzattal szemben. A független baszk kormányzatok mindvégig fennmaradtak; a Juntas Generales, a Régiment Foral olyan oklevéllel biztosított szervek voltak, melyek spanyol illetve francia részről garantálták a baszkok bizonyos fokú önrendelkezését gazdaságilag és katonailag egyaránt.

1700-ban, V. Fülöp trónra kerülésével viszont az önkormányzatok gyakorolta utolsó kollektív baszk szabadságjogok is csorbultak. Baszkföld északi részének önállósága a francia forradalom következtében megszűnt, ráadásul a konvenciós háborúban (1793) egy időre egész Baszkföld a forradalmi Franciaország irányítása alá került és a centralizáció áldozatává vált. A napóleoni korszakban harc nélküli ellenállást fejtettek ki a megszállókkal szemben, alig volt olyan baszk aki együttműködött volna. Ezzel együtt Dél-Baszkföld volt az utolsó spanyol terület francia irányítás alatt, egészen San Sebastián ostromáig, ahol a portugál-brit erők együttesen bevették a várost, majd a délről érkező spanyol haderő biztosította a területet (1813. augusztus. 31.).

1839-ben az I. karlista háborúban a Károly-pártiak ígéretet tettek az alkotmányban biztosított jogok és az egység tiszteletben tartására, így a baszkok az ő oldalukon vonultak hadba a híres karlista tábornok Tomás de Zumalacárregui vezetésével. A háborút a liberális Izabella-pártiak nyerték országszerte, az Oriamendi-erődöt viszont nem vették be, a baszk seregek itt kiharcolták a karlista győzelmet (1837. március 16.). Az új kormányzat ugyanazt ígérte, mint a karlisták a megadásért cserébe. Az ígéretet nem tartották be, ez azonban nem akadályozta meg, hogy létrejöjjön az 1839. november 16.-i

kiáltvány, amely 1200 év után először gyakorlatilag biztosította a baszk egységet. Az ebből adódó konfliktusok vezettek a II. karlista háborúhoz (1846-1849), amely vereséggel végződött, így Navarra és Baszkföld önrendelkezésük maradványát is elvesztették (1876. júliusi kiáltvány).



7. ábra: Az első karlista háború (forrás: requetes.com)

A XIX. század végén addig soha nem látott gazdasági és társadalmi átalakulás kezdődött, főleg a nyugati területeken; Vizcayában és Guipúzcoában. Baszkföldről tudni kell, hogy óriási vasérc-tartalékokkal rendelkezik, amelyet körülbelül az 1880-as évekig mindössze néhány helyi családi kohászat dolgozott fel. Spanyolország modern állammá formálódása, az autonómia eltűnése és ezzel a határok elmosódása, valamint a megnőtt ipari kereslet megnyitották az utat a nagyipari feldolgozáshoz. A vasat főképp Nagy-Britanniába exportálták. Tömegével települtek a gyárak és létesültek új vashányók, amelyek természetesen hatalmas mértékben vonzották a munkaerőt is. A jövevények döntően Spanyolország legszegényebb területeiről érkeztek; Andalúziából és Galíciából, de sokan jöttek a szomszédos La Riojából és Burgos környékéről, sőt, még Franciaországból is. A baszkoknak történelmük során először kellett szembenézniük egy számukra idegen kultúra beáramlásával; az addig kis létszámú, zárt, tradicionalista nép egy legalább ugyanakkora létszámú, spanyolul beszélő, nagyon szegény és gyökeresen más politikai beállítottságú (többnyire radikális baloldali) közösséggel volt kénytelen megosztani a földjét. Másfelől viszont Baszkföld az ország legfejlettebb ipari területévé vált. Ilyen légkörben alapította meg Sabino Arana a Baszk Nacionalista Pártot (EAJ/PNV) 1895-ben, melynek céljai között szerepelt a baszk identitás és a nyelv védelme, hosszútávon a függetlenség kivívása. Az ezidőtájt ébredő öntudathullámhoz

olyanok járultak hozzá szellemileg mint R. M. de Azkue pap, író, akadémikus és Miguel de Unamuno regényíró, filozófus, költő. Ez alapozta meg a 20. századi szeparatista mozgalmakat és törekvéseket. Az ő szellemi örököseiknek tekintik magukat a mai PNV tagok és az ETA is, bár utóbbi ideológiája erősen keveredett a baloldali áramlatokkal.



8. ábra: R. M. de Azkue (balra, f: zuzeu.com), Sabino Arana, a baszk nacionalizmus szellemi atyja (f: elmatinercarli.blogspot.com) és a baszk vasbányák elhelyezkedése (f: culture-routes.lu).

2.3.3. 20. század, a polgárháború és a jelen⁹

Spanyolország az I. világháborúban az elejétől a végéig megőrizte a semlegességét, jóformán egy katonai akcióban sem vett részt, eltekintve attól, hogy Németország megszállta Spanyol-Guineát 1915-ben. Franciaországnak a keleti határain folytak a harcok és végül győztesként került ki, így a baszkokat teljesen elkerülte az első világhégés.

1931. április 14.-én, amikor a republikánusok elsőprő győzelmet arattak a helyhatósági választásokon, XIII. Alfonso elhagyta az országot. A választások napján kikiáltották a második Spanyol Köztársaságot és Katalónia megkapta az autonómiát. Ennek hatására a baszk nacionalisták José Antonio de Aguirre vezetésével széleskörű és jól megtervezett kampányt indítottak a baszk autonómia megszavazásáért. Június 15.-én ültek le tárgyalni a helyi vállalatokkal Estellában, 1932-ben helyi szinten, Viscayában, Álavában és Guipúzcoában önkormányzati szavazásra került az ügy, amely az elszakadást támogatók döntő többséggel nyertek: 268 községből 245 igent mondott. 1932-ben megint összeültek tárgyalni a cégek és a helyi vezetők. Ezúttal népszavazást tartottak, melyet szintén az autonomisták nyertek 82%-kal. A baszk jogok nyilatkozata már érvénybe lépett, mire

kitört a katonai felkelés. A köztársasági kormány elfogadta a döntést, de csak két tartományban: Guipúzcoában és Viscayában érvényesült a gyakorlatban (Franco idején ezek voltak az úgynevezett 'áruló provinciák'), így két részre szakadt az ország. 1936. október 8.-án José Antonio de Aguirre letette az esküt, mint első lehendakari, vagyis elnök. Első intézkedések között szerepelt a baszk zászló, mint nemzeti szimbólum törvénybe iktatása, egy baszk hadsereg megszervezése és a Baszk Egyetem megalapítása.



9. ábra: J.A. de Aguirre, Baszkföld első lehendakarija (f: toriblog.hu), A Baszk Egyetem épülete (f: flickr.com), az 1936 óta hivatalos baszk zászló (f: flickriver.com), és a több baszk várost lebombázó Kondor-légió (f: pzg.biz).

1937-ben már javában folyt a polgárháború és a baszkok hősieen harcoltak a túlerőben lévő nemzetközi megszállókkal. A legsokkolóbb támadások Guernicát és Durangót érték; a Franco falangistáit támogató német Condor légió szinte porig bombázták mindkét várost. A tragédia 2174 életet követelt és 1619-en sérültek meg. Guernica sorsát Picasso is megörökítette. A baszk erők megadták magukat a dueso-i börtönnél, amit kegyetlen megtorlás és tömeges kivégzések követtek, sietve felállított koncentrációs táborokba hurcolták a legtöbb ellenállót. Aguirre vezetésével Katalóniában még harcolt az utolsó hadosztály, de végül gyalog kellett menekülniük Franciaországba. Párizsban újraalakult a baszk kormány, és megkezdődtek a száműzetés évei. Az elnöki posztot továbbra is Aguirre töltötte be 1960-as haláláig, utódja Jesús María de Leizaola lett.



10. ábra: Picasso Guernica című képe (f: bp0.blogger.com)

Utólag visszatekintve belátható, hogy a baszkok a polgárháború alatt szinte reménytelen küzdelmet vívtak. Mire csapataik összeszerveződtek, addigra a nacionalisták elvágták őket a francia határtól és tengeri blokádot vontak a partok köré, amin az angol szimpatizánsok segítségével kellett átcsempészni halászhajókon a fegyvereket, amiket külföldön loptak. Más lehetőségük ugyanis nem volt hadianyagot szerezni, a délkeleti köztársasági kézen lévő országrészt teljesen elvágták tőlük a valenciai kormánytól hiába kértek segítséget. Alig volt használható harckocsijuk, repülő még kevesebb. Ez meg is mutatkozott; a nacionalisták Heinkel-51-es vadászrepülői felderítésekkel és rajtaütésekkel hiúsították meg az egyébként jól megtervezett hadjáratokat. Nehezítette a dolgukat, hogy a harcoló alakulatok igen vegyesek voltak. Baszk nacionalistákból, republikánusokból, külföldi önkéntesekből, szocialistákból és a CNT szakszervezet anarchista munkásaiból tevődött össze majdnem az összes század, így a mindennapi konfliktusok mellett a célok és a taktika sem volt közös (szemben az egyre összetartóbb ellenféllel). A baszk katonák például hajlottak a megegyezésre és csak a saját területeiket akarták felszabadítani, míg a CNT-ből verbuválódott egységek porig égettek minden földet és nagy offenzívákat indítottak Baszkföld határain túlra. A nyugati fronton sikeresen tartották magukat, a keleti fronton viszont Emilio Mola tábornok csapatai áttörtek.



11. ábra: Ír önkéntesek a köztársaságiak oldalán (f: indymedia.ie), baszk katonák (f: mapamovil.net), baszk menekült gyerekek (f: noticiasdealava.com), Heinkel-51 bombázók a Kondor-légió felségjelzésével (f: spruebrothers.com) és Emilio Mola tábornok (f: arthistoria.jcyl.es).

Arról azonban szó sincs, hogy a nacionalistáké egy modern technológiával felszerelt vagy sokkal nagyobb létszámú hadsereg lett volna. Légi fölényüket a rossz idő gyakran semlegesítette. Ha valaki egy krónikát olvas a spanyol háborúról, akkor feltűnik neki, hogy Franco tábornok seregeit tapasztalt veterán tisztek irányították és ez a hadászati húzásokon is meglátszott. A berepülő egységek, amikor kihasználták, hogy a látási viszonyok kedvezőek, akkor nem a köztársasági légierő maradék egységeit vagy az elenyésző számú alkalmas felszállóhelyeket támadták, hanem a telefonközpontokat. Ezzel elérték, hogy a köztársasági egységek semmilyen módon ne tudjanak kommunikálni egymással, így a frontról menekülő katonák kénytelenek legyenek egy helyen összegyűlni. Ez a helyszín volt Guernica, és pontosan ezt akarták. Szintén a tapasztalat számlájára írható, ahogy a már említett, mára már szimbolikus bombázást hajtották végre. Szó szerint a Töriblog weboldalról: „Délután 16:30-kor a guernicai harangokat félreverték, így a helyiek lehúzódtak a pincékbe és az óvóhelyekbe, de mindössze egy bombázó jelent meg, amely ledobálva a bombáit hamarosan távozott. Az óvóhelyekről előbújtak az emberek, az említett események után negyedórával azonban már egy századnyi ellenséges gép érkezett a helyszínre, és megkezdte a város bombázását. Az óvóhelyeken lévők hamarosan tapasztalhatták, hogy a bombák ellen hevenyészetten kialakított pincék nem nyújtanak kellő védelmet a bombázások ellen, így sokan pánikszerűen elhagyták az óvóhelyet, ahol azonban a vadászgépek géppuskatüzének estek áldozatul. 17:15-kor egy újabb bombázási hullám kezdődött, amely egyes beszámolók szerint mintegy két és fél órán át tartott. A bombázást a Condor Légióhoz tartozó Junkers-52-esek zárták le 18:45-kor.” Ebből látható, hogy tervezett kicsalogatásról és összehangolt bombázásról volt szó.



12. ábra: Az északi hadjárat a baszk köztársasági enklávé ellen, baszk védők a Sollube-hegy oldalában, a bilbaói vasgyűrű (jobbra lenn, f: toriblog.blog.hu), és Guernica a bombázás után (fenn, f: shapesoftime.net)

1937. május 1.-én Bermeónál a baszk erők visszaverték az olasz-spanyol vegyescsapatokat, de ennek ellenére a vezérkar úgy döntött, hogy visszavonulnak a Bilbaói 'vasgyűrűbe'. Ez egy 80 kilométer átmérőjű, kör alakú védelmi rendszer a város körül, aminek tervrajzait az áruló Goicoechea őrnagy átadta a nacionalistáknak, kiszolgáltatva nekik az utolsó mentsvár gyenge pontjait és megpecsételve a bilbaói ellenállás sorsát. Ezt követően a megmaradt, körülbelül nyolcvanezres létszámú baszk haderőnek arra maradt ereje, hogy néhány szervezettebb offenzívával késleltesse a vereséget. Augusztus 26.-án elesett Santander, ahol az utolsó átmeneti baszk kormány székelte. Nem messze onnan, Santonában az ellenállók megállapodtak Farina ezredessel, az olasz-spanyol Fekete Nyilak vezetőjével, hogy megadásukért cserébe nem sorozzák be őket Franco seregébe és nem lesznek megtorlások. A megállapodást természetesen a győztes nacionalisták nem ismerték el és felrúgták. Később ez volt az egyik fontos indítéka az ETA harcának.

A polgárháború végéig összesen közel kétszázezer baszk hagyta el a hazáját és menekült más országba: Belgiumba, Angliába, Szovjetunióba, Svájcba, de legtöbben Franciaországba, némelyek onnan tovább Amerikába. Legtöbbjük idős, gyerek, anya, pap, tanár és háborús sérült volt. Ha figyelembe vesszük, hogy a spanyol fennhatóság alatt lévő baszk tartományok lakossága 1.300.000 körül volt 1936-ban, akkor ez megdöbbentően nagy szám.



13. ábra: Baszk hazafias plakát a 40-es évekből (f: lj.rossia.org), a száműzött baszk kormány Aguirrével az élén (f: josuerkoreka.com) és Jesús María Leizaola, az utódja (f: gipuzkoangaste.info).

A második világháború alatt sokakat elítéltek a baszk kormányból, volt akit 30 év börtönre és olyan is volt, akit halálra. Aguirre elnök Belgiumban volt, amikor az országot megszállta a Wehrmacht, így Brazíliába hajózott, majd onnan New Yorkba, ahonnan irányította megmaradt kormányát. 1945-ben visszatért Európába és felvette a kapcsolatot az ellenállással, valamint megszervezte az összeköttetést a franciaországi és a

spanyolországi mozgalom között. Még ebben az évben minden baszkföldi párt és mozgalom ideológiától függetlenül aláírta a Bayonne-i Szerződést, amely egyfajta egységet teremtett a Franco-rezsimmel szemben és létrehozta az Ellenálló Tanácsot. Jellemző volt erre a korszakra, hogy 1945-ben a határvidéken amerikai instruktorok baszk csoportokat képeztek ki fegyveres harcra Franco ellen. A terv addig élt amíg az átrendeződő világpolitikai viszonyok következtében az amerikaiak fel nem cserélték az antifasizmusukat antikommunizmusra, s ezáltal nem vált hasznos szövetségessé Franco. A nyugati hatalmak megbékéltek vele, ami sokként érte a sokáig nemzetközi felszabadító csapatokban reménykedő baszkokat. Ez már a hidegháború előszele volt.

A következő évtized a sztrájkokról és szervezkedésekről szólt. 1947-ben a Vizcayából induló és kiterjedő általános sztrájkban 60.000 munkás vett részt, 1951-ben már 250.000. A megtorlás rendkívül szigorú és volt és szétzilálta a baszk szervezeteket. Ezek mellett az Egyesült Államok nem csak megbékélt a Franco-rezsimmel, hanem 62 millió dolláros kölcsönt hitelezett meg, amerikai támaszpontok létesítéséért cserébe.

Ezek az események vezettek az ETA megalakulásához. Az ötvenes évektől Franco 1975-ös haláláig az egész terület fokozott katonai és rendőrségi kontroll alatt volt, saját (minimális létszámú) rendfenntartó szerve azonban csak Álava és Navarra tartománynak volt, akik a háború idején a nacionalistákat támogatták. Az emberek állandó igazoltatásoknak és provokációknak voltak kitéve a hatalom részéről, továbbá nagyütemben iparosítottak, hogy a század elején elkezdődött etnikai folyamatokat elősegítsék a spanyol munkaerő odacsalogatásával. Mint már a baszk nyelvről szóló részben utaltam rá, a hatvanas években némi enyhülés indult meg, így az elspanyolosodás is lassult, mára ellentétes előjelű a folyamat. Az 1978-as alkotmány helyreállította az önrendelkezési jogokat országszerte, de gyakorlatban csak a nyolcvanas évek közepére rendeződtek a jogi viszonyok, a rendőrség még egy jó pár évig a Franco alatt bevett gyakorlatot követte a mindennapi életben, ahogy a hivatalok is. Navarra külön autonóm közösség lett, nem akart csatlakozni a másik három tartományhoz, amelyek 1983-ban széleskörű autonómiát kaptak. Saját, baszk nyelvű oktatási rendszert szerveztek, újra működhetett a Baszk Egyetem, önálló adórendszert vezettek be és megszervezték a saját rendőrségüket (Ertzaintza).

Azóta a Baszk Autonóm Község Spanyolország egyik legfejlettebb ipari régiója és egyik kulturális és turisztikai fellelővára. A helyi kultúra virágzik és erősödik az öntudat. Azonban hozzá kell tenni, hogy a mai Baszkföldnek még mindig nincs annyi önállósága,

mint amennyi a középkorban volt, de a hozzáállás is megváltozott. Ugyan valóban növekszik a baszk tudatúak és anyanyelvűek száma, de egy 2000 után készült felmérés szerint még közülük is 51% szavazna arra, hogy a Spanyol Királyságban akar élni továbbra is. A viszonylagos társadalmi békét a mai napig beárnyékolja a fel-felbukkanó terrorizmus, mely az utóbbi fél évtizedben jelentősen veszített a lendületéből.

2.3.4. Az ETA ¹⁰

1959-ben, a PNV megalkuvó politikájával elégedetlen bilbaói egyetemisták kiváltak a szervezetből, hogy létrehozzanak egy forradalmibb ideológiájú szervezetet, amely radikálisabban lép fel a spanyol kormány ellen, mint a meglévő pártok. Nevük kezdetben EKIN! (*Cselekedj!*) volt, amit 1959. júliusában le is cseréltek ETÁ-ra. Jelentése Euzkadi Ta Askatasuna, vagyis Baszkföld és Szabadság. A megalakulás egybeesett az algériai dekolonizációs háborúval. 1962-ben tanácskozást tartottak Bayonne-ban, ahol deklarálták alapelveiket és céljaikat. A baszk nemzethez tartozást a PNV-vel ellentétben az anyanyelvhez kötötték, nem a nemzetiséghez. Elutasították a katolicizmus kizárólagosságát és egy független, szocialista berendezkedésű baszk állam létrejöttét tűzték ki célul. Ekkor mindössze pár militáns tagjuk volt.

1968-ig csak elméletben működtek, merényleteket terveztek és csupán szimbolikus cselekedetekkel támadták a spanyol államot; falfirkák, baszk zászlók illegális felhúzása, rongálás. Az egyetlen komolyabb kísérletük az 1961-es vonat-kisiklatási kísérlet volt, amikor egy Donostiába tartó szerelvény volt a célpont, amin Franco háborús veteránjai utaztak. 1968. júniusában, amikor Txabi Etxebarrieta egy úttorlaszhoz ért autójával, megállították ellenőrzésre, mire tüzetnyitott a rendőrökre. Nem tudni pontosan, hogyan történt, de a lövöldözésben meghalt egy Pardines nevű ügynök és ő maga. Ez az esemény olaj volt a tűzre és elindította a terrorhullámot, azt az ösvényt amiről az ETA már nem fordulhatott vissza. Tulajdonképpen innentől kezdve tekinthető az ETA terrorszervezetnek.



14. ábra: Melitón Manzañas titkosrendőr (f: elpais.com), Luis Carrero Blanco admirális (f: lessignets.com), Franco a polgárháború után pár évvel (f: sarok.org) és ETA falfirka egy baszk város utcáján (f: mojeopinie.pl).

Ez év szeptemberében a szervezet elkövette az első emberélelet követelő akcióját; meggyilkolták Melitón Manzañas, a titkosrendősrég San Sebastián-i fejét. A hírhedten könyörtelen, egykori náci-kollaboráns főrendőr halálát a spanyolok jelentős része még bátor, hősiek cselekedetnek vélte, azonban a későbbi, civiláldozatokkal járó akciók egyre csökkentették az ETA támogatottságát a lakosság körében. Gyűléseiket, kongresszusait Franciaországban rendezték, a legtöbb aktív tag ott is lakott. Mivel a francia állam azzal fejezte ki Franco-ellenességét, hogy a szervezetet a túrtámogatott tengelyen valahova középre helyezte, sokáig ideális menedékhelynek, harcaikhoz biztonságos háttérnek bizonyult. 1970-ben, Burgosban hadbíró elé állítottak és halálra ítélték 13 tagot. Nemzetközi nyomásra (főleg az egyház részéről) enyhítettek a büntetésen. Ekkor a szervezet megítélése pozitív irányba változott, amin az sem változtatott, hogy 1973 decemberében egy, a szokásos parkolóhelyére helyezett bombával felrobbantották Luis Carrero Blanco admirálist, Spanyolország miniszterelnökét, aki Franco választott utódja volt. Ez volt az Ogre hadművelet (*Operación Ogro*). A lakosság többsége úgy tekintett az eseményre, mint ami megakadályozta, hogy a diktatúra 'tovább öröklődjön'. A rendszer reakciója persze az elnyomás fokozása volt, így az ETA sokak szemében a kisebbik rossz volt.

Franco 1975-ös halálával a rendszer fokozatosan demokratizálódott. Carrero halála után János Károly királyra hagyta országát az egykori diktátor, s bár a függetlenségről szó sem lehetett, a tartományok nagyobb fokú autonómiát kaptak, különösen Baszkföld. Képviselőt küldhettek a spanyol parlamentbe, egyszóval beépültek a liberális alkotmányos monarchia államrendjébe. Ennek ellenére sok baszk máig nem mondott le a függetlenségről. Az ETA a 80-as években folytatta az akcióit, olyannyira, hogy 1987 júniusában elkövette az azóta is legborzasztóbb mészárlását; Barcelonában

felrobbantottak egy Hipercor szupermarketet. 21 halott és több mint 40 súlyos sérült lett az eredménye, a közvélemény ekkor fordult igazán a szervezet ellen érthető módon.¹

Félévvel később ráadásul megint egy tragikus, 11 életet követelő autóbomba-merényletet hajtottak végre, igaz, ebben az esetben nem civilek voltak az áldozatok (bár pontos információ nincs róla), mivel egy polgárőr laktanya volt a célpont. A 90-es években hajtóvadászat indult a tagok ellen, a Felipe González vezette kormány hatékonyan lépett fel a további kísérletek ellen, így alig történt merénylet; 1990 és 1999 között összesen 14 halálos áldozata volt az ETA-nak, ennek fele egy '93-as madridi robbantás során vesztette életét. 1997-ben a Herri Batasuna nevű baszk nacionalista szervezet, –amely az ETA politikai szárnyként is ismert–, 23 tagját hét évre bebörtönözték, terrorizmus támogatásának vádjával. Ebben az időben jelentették be első tűzszünetüket; 1998. szeptemberében megszakították a 30 éves erőszakhullámot, tekintettel a spanyol kormány és a Batasuna közti tárgyalásokra. A kormány nem fogadta el a tűzszünetet, időhúzó taktikának és újraszervezési kísérletnek tartotta. Tény, hogy az ETA ez idő alatt komolyabb merényletet nem hajtott végre, de bankot raboltak, rongáltak, fegyverraktárakat raboltak ki és aktívan keresték a kapcsolatot az IRA-val. A tűzszünet 1999. december 3-ig tartott. 2001-ben minden addiginál több akcióval válaszoltak az eredménytelen tárgyalásokra, egészen szeptember 11-ig. A nevezetes WTC elleni merénylet után nagyobb nyomás nehezedett a terrorcsoportokra. A társadalom és a hatóságok is jóval érzékenyebbek és felkészültebbek lettek, így az ETA visszavett a lendületéből. Ettől persze továbbra is hajtottak végre merényleteket. 2002 augusztusában például egész Spanyolországot megrázta egy kislány és egy 57 éves férfi halála, akik egy alicantei merényletsorozat áldozatává váltak. Ez idáig nem volt jellemző a szervezetre, hogy turisztikai célpontokra támadjon.



15. ábra: A spanyol *La Vanguardia* újság 1987. június 20.-i címlapja (f: batiburillo.redliberal.com), közvetlenül a merénylet után készült sajtófotó (lenn középen, f: attacreport.com), a madridi repülőtér lángokban a 2006-os robbantás után (jobbra lenn, f: articles.cnn.com), ami a reptér T4-es termináljából megmaradt (fenn középen, f: the-rock-of-gibraltar.com) és José María Zaldúa Corta, az ETA jelenlegi vezetője (f: foropolicia.es).

Ezután még számtalan merényletet hajtottak végre, akár repülőtér ellen is (2006), de az összehangolt spanyol-francia terrorellenes fellépések és a lakossági tiltakozások igencsak meggyengítették az ETA-t. Az Egyesült Államok külügyminisztériuma 2003-ban felvette a terrorista szervezetek listájára nemcsak az ETA-t, de a Batasunát is (Spanyolországon kívül csak az Egyesült Államokban számít annak, máshol csak szeparatista szervezet). Tagjai nem kaphatnak amerikai vízumot, az Európai Unió befagyasztotta számláikat. Két vezetőjük José María Zaldúa Corta és Raúl Ángel Fuentes Villota dezertált, valószínűleg Franciaországban bujkálnak. Spanyol elemzések szerint az ETA a legaktívabb terrorcsoport Európában, jóllehet, sohasem volt még ilyen gyenge. Mindössze 20-30 állandó, aktív, szabadlábon lévő tagja van, de azok nagy sikerrel szervezik az akciókat, melyek sűrűsége az utóbbi időkben lecsökkent, de nem lehet tudni mikor bukkan fel újra, megújult erővel.

A legutóbbi felbukkanása következtében meghalt egy francia csendőr, akit fényes nappal az utcán lőttek le Dammarie-lès-Lys-ben, 2010 március 16-án.

Taktika

Kezdetben az ETA abszolút amatőr volt mind az utcai harcban, mind a robbantástechnikában. Az első tagjai között sem szerepelt tapasztalt háborús veterán, szinte mind huszonéves bölcsészhallgatók voltak. Felkészültségükhöz képest még a sikertelen vonatkisziklatási kísérlet is nagy teljesítmény volt. Spontán váltak terroristacsoporttá, azzal a bizonyos 68-as lövöldözéssel, az évtizedek alatt fejlődtek komolyan vehető ellenféllé. Módszereik a fegyveres merénylet kiskaliberű kézfegyverrel, többnyire hátulról támadva, a gránát és az időzített robbantások. Autóbombaspecialisták; alvázra vagy motorba szerelik a távirányított, időzített, vagy a beállított sebességhorlát elérésére reagáló gyújtószerkezetet robbanószerrel, ami titadin vagy nitroglikol alapú Goma-2. Utóbbit fegyverraktárak kirablásával szerezték Franciaországból, A 90-es évektől használják. Kézigránáthoz szintúgy rablással jutottak hozzá, ezen felül használnak elöltöltős gránátvetőt, amit házilag gyártanak.

A mesterlövészet nem jellemző az ETÁ-ra, bár valószínűleg nem példátlan, öngyilkosmerénylet soha nem fordult még elő. Fontos anyagi forrásuk a zsarolás és fenyegetés. Az elconfidential.com szerint évente 900.000 eurót keres a szervezet ilyen úton. A nemfizetést, a jogi követeléseket emberrablással nyomatékostították legtöbbször. Összességében elmondható, hogy az ETA a 90-es évekre az egyik legfelkészültebb és legfelszereltebb terroristacsoport lett a világon, az ezredforduló óta azonban keletre tolódott a világ hadszíntere, ma már sokkal komolyabb csoportok léteznek.

Jellemző célpontok¹¹

Az ETA általában spanyol hatósági személyeket, politikusokat és újságírókat rabol el vagy támad meg, de a 80-as évek végétől turisztikai célpontok is felkerültek a listára. Pártirodákat és forgalmas helyen parkoló autókat véletlenszerűen robbantottak fel számos alkalommal, egyszer pedig a Lemonizban épülő atomerőművet támadták meg, mert ökológiai veszélyforrásnak tartották.

Támogatottság¹²

Az Euskobarometro felmérése szerint 2009. májusában a baszk népesség 64%-a teljes mértékben elutasítja az ETÁ-t, 13%-a egykori szimpatizánsnak vallja magát (a Franco-rendszer alatt), de többé nem támogatja őket, 10% ma is egyetért a céljaival, de a módszereivel nem, 3% fél tőle, 3%-nak vegyes érzései vannak velük kapcsolatban és 3%

nem válaszolt, nem érdekli, vagy nem tudja eldönteni. Mindössze 1%-a a megkérdezetteknek támogatja teljes mértékben az ETA céljait és módszereit. Az ETA politikai szárnya, a Batasuna párt szavazói közül is 48% elutasítja az erőszakot. A 2006-os tűzszünetet a közvélemény 88%-a örömmel és bizakodással fogadta.

Az adatok nem vonatkoznak Navarrára, ahol jóval alacsonyabb a baszk pártok támogatottsága (20-25%), az ETÁ-é még kevesebb.

Hasonló szervezetek és mozgalmak

Ha a célokat nézzük, akkor a politikai szintéren két alakulat is jelen van, melyeknek legfőbb vonása a baszk szeparatizmus: az ETA politikai szárnya, a Batasuna és a navarrai Nafarroa Bai. Előbbi 2003 óta be van tiltva, mert közpénzekből támogatta az ETÁ-t. Jellemzően 11% és 18% közötti eredményeket értek el a baszkföldi választásokon 1990-től betiltásáig. A Nafarroa Bai ('Igen Navarráért') 2004-ben alakult, vezetői Patxi Zabaleta és Maiorga Ramírez. Első megmérettetésén 18,4%-ot ért el a navarrai helyhatósági választásokon pártként, bázisa tartósnak bizonyul, köszönhetően annak, hogy határozottan szembehelyezkedik az ETA módszereivel. Egyedülálló olyan tekintetben, hogy a többi baszk szervezettel ellentétben nem vállal fel semmilyen 'mellékes' ideológiát, csak a patriotizmust és a négy tartomány érdekeit.

Az Iraultza ('forradalom') szintén egy terrorszervezet a 90-es évek elején működött, akció közben három tag meghalt, áldozataik nincsenek. Amatőr csoport volt kis létszámmal és hamar felszámolódott. Az Irrintzi franciaországi baszk alakulat, ma is létezik, de nem tudni mióta. Egyetlen jelentősebb akciójuk egy 2006-os sikertelen bombamerénylet a francia

belügyminiszter, Michèle Alliot-Marie ellen a bayonne-i nyaralójában. E mellett a szervezet turistacélpontokat, vasúti sineket, pártirodákat támad. A legjelentősebb északi csoportosulás az Iparretarrak ('északiak'), mely 1973-ban alapította Philippe Bidart. Azóta több francia rendőrt megöltek, 1982-ben, a legaktívabb évükben 32 merényletet hajtottak végre. Két évre rá megtámadták François Mitterrand államfőt a biarritz-i repülőtéren, mert szerintük az elnök nem tisztelte a baszk kultúrát és jogokat. Az ETÁ-val meglepő módon szinte semmilyen kapcsolatuk nem volt. Mivel francia földön

[f: en.wikipedia.org](https://en.wikipedia.org)



tevékenykedtek, amit az ETA sokáig menedéknek használt, nem akarták magukra haragítani a párizsi kormányt, azzal, hogy összefonódnak az ott ellenségesen kezelt brigáddal.

Az ETA tettei története során számtalan ellenséget generált, akik közül jópáran csoportokba tömörültek, hogy terrorral válaszoljanak a terrorra. Ilyen ETA-ellenes militáns tömörülések voltak a Batallón Vasco Español (Baszkföldi Spanyol Zászlóalj) és a Guerilleros de Cristo Rey (Krisztus király Harcosai), de a legjelentősebb a GAL- Grupos Antiterroristas de Liberación. Mindegyikük karlista, legitimista és szélsőjobboldali szervezet volt, melyek vadásztak az ETA tagokra és a támogatókra. Kétségtelenül a GAL volt a legsikeresebb, mely 1983 és 1987 között körülbelül 30 merényletet követett el baszk szeparatisták ellen.



3. A térképek

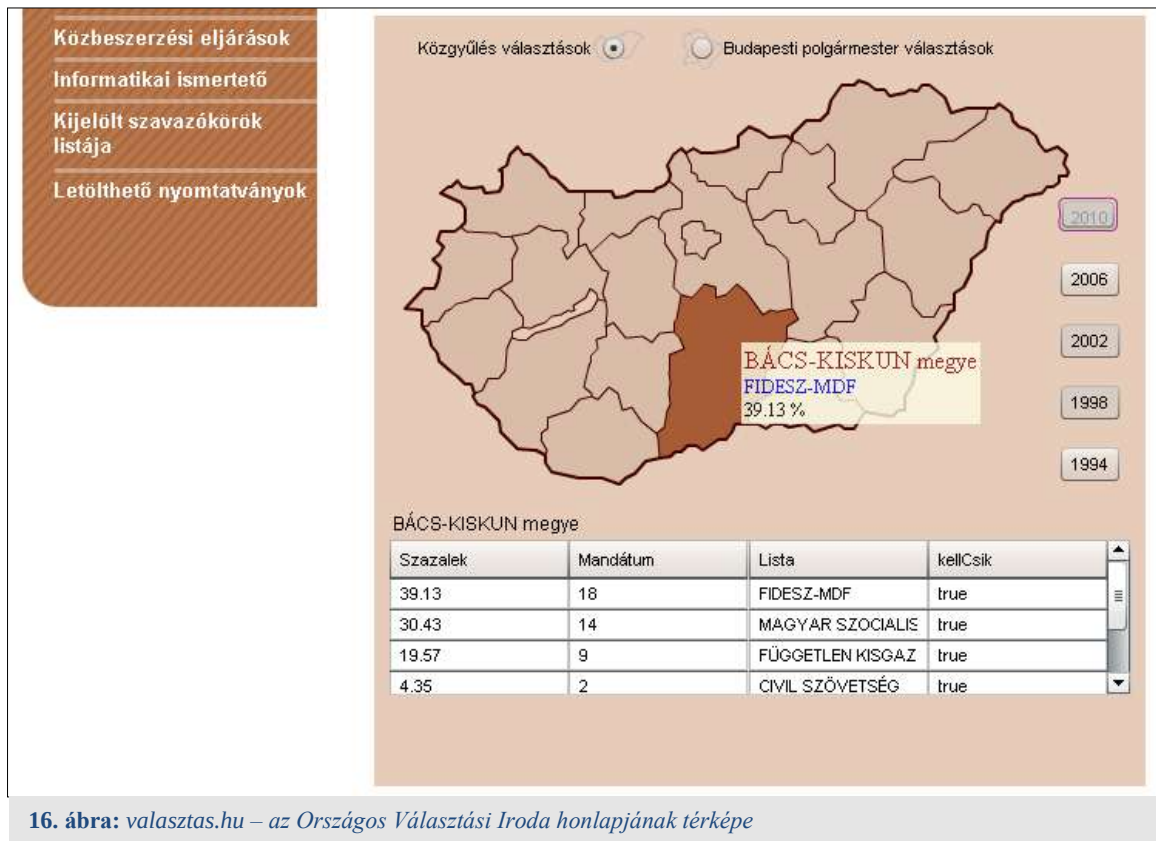
3.1. Célja

Az előző fejezetekben igyekeztem átfogó képet festeni a dolgozatom tárgyáról. Be akartam mutatni egy szervezet történelmi háttérét, indítékait, céljait és történetét, melyekből a fontosabb eseményeket szeretném grafikusan is szemléltetném. Lehetőleg ezt olyan módon, hogy az jól mutassa magának a szervezetnek a működési területét és az aktivitásának földrajzi eloszlását, valamint elegendő adalékanyaggal szolgáljon, ha valaki érdeklődik ezen témák iránt.

Elsődleges célom egy átlátható és esztétikus térkép elkészítése volt, amin a felhasználó az egyes eseményekről külön-külön talál információt és további hivatkozásokat. Először is kutatni kezdtem a világhálón, hogy milyen webtérképeket lehet megtalálni és vannak-e hasonlóak az én elképzeléseimhez.

3.2. Webtérképek a világhálón, sajtótérképek

Az első megtekintett példa az az Országos Választási Iroda honlapján található Magyarország és külön Budapest térkép, mely választható évben tetszőleges terület választási eredményeit mutatja a kurzor érintésére. Ez egy Flash fejlesztés, melyhez olyan raszteres térképet használtak alapnak, ahol csak a megye és országhatárok vannak berajzolva.



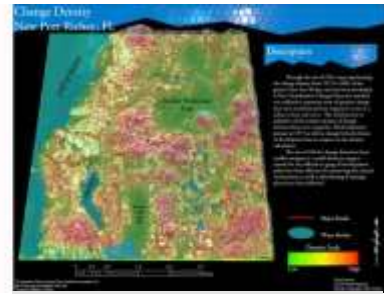
Az egyik leggyakoribb módja a tematikus tartalom megjelenítésének a weben a nyílt forráskódú Google Maps-be való ágyazás. A barbadosbypmap.com egy kifejezetten Barbados turizmusára tervezett oldal, melyen kereshetünk a szigetországban szállást, szórakozási, étkezési és vásárlási lehetőségeket, emlékműveket és egyéb látnivalókat, de rajta van még az összes kikötő meg a repülőtér is. Mivel Google Maps az alap, ugyanúgy működik: a bal oldali menüben kiválasztható a cél és azt kijelöli a térképen. Különleges szolgáltatása, hogy az oldalon foglalhatunk is szállást. Ehhez az arcRes nevű alkalmazást használja, ami egy mySQL adatbázis alapján működő, úgynevezett 'booking engine'.¹³



wikimapia.org



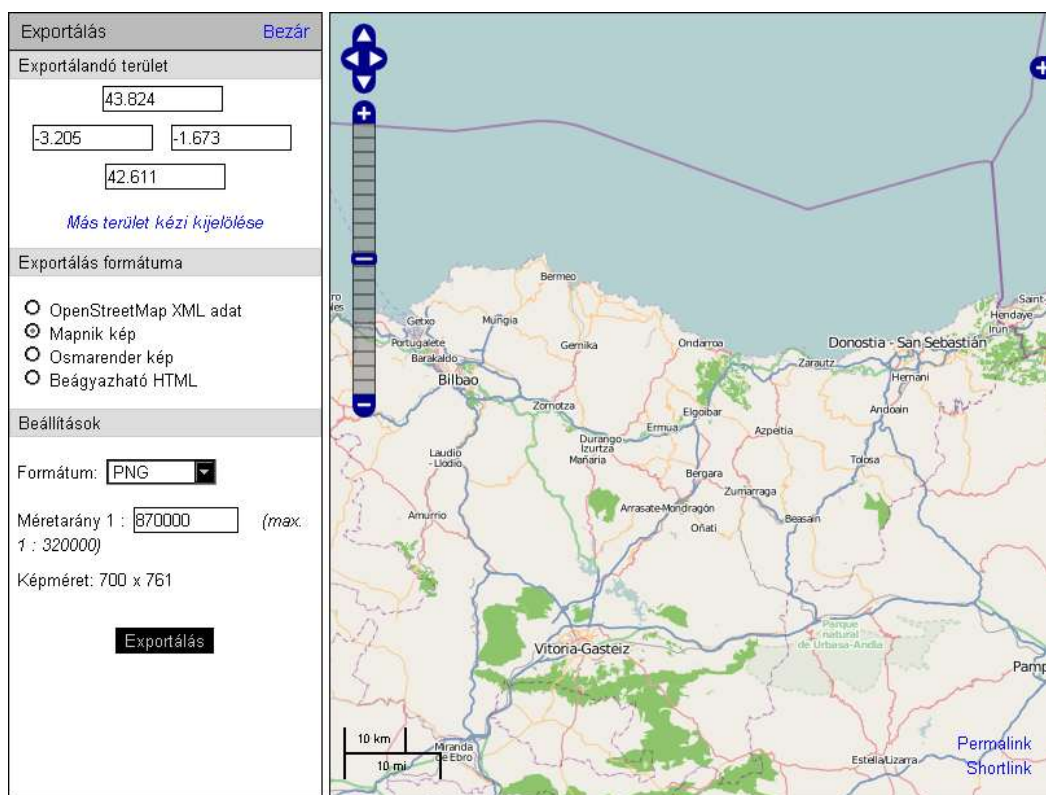
barbadosbymap.com



change density - New Port Richey

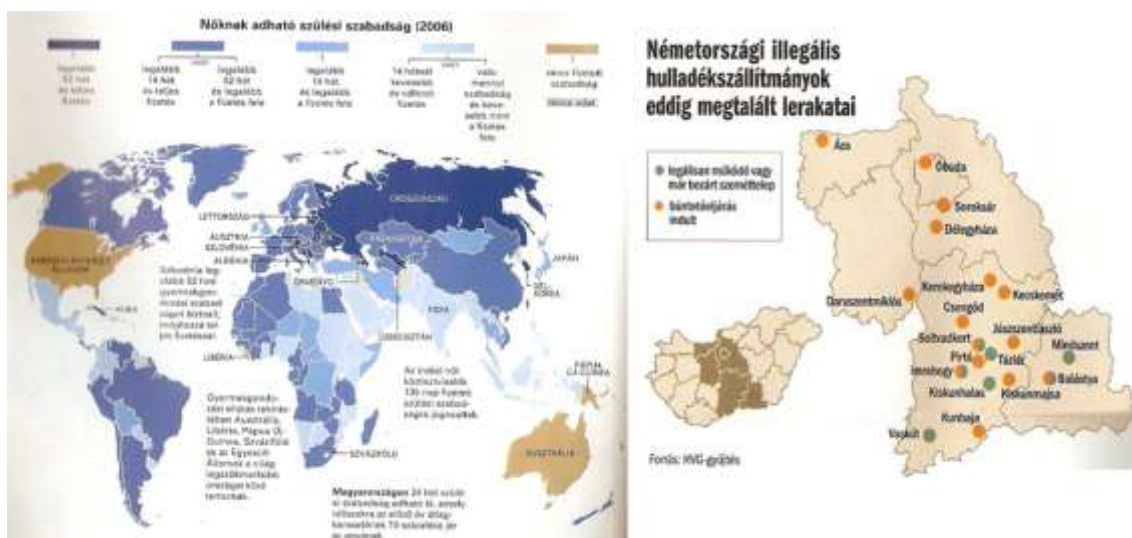
Szintén Google Maps-et használ alapnak számos munkájában a Mapserving. Ez egy kifejezetten webes térképekkel foglalkozó cég, honlapjukon, a mapserving.com-on megtekinthető sok hasonló munkájuk. Az Egyesült Államok, Honduras, Nicaragua és Puerto Rico területén lévő áradásokat mutató webmap is az ő fejlesztésük. Az adatok 2010. április 1.-re vonatkoznak. Itt JavaScript-et és ASP adatbázis-technológiát használtak.¹⁴

A Beer Mapping projekt és a Wikimapia nem szorul bemutatásra, mindkettő világszerte ismert interaktív böngészőtérkép. Az OpenStreetMap viszont teljesen önálló kezdeményezés. Steve Coast az alkotója és 2004 óta fejlesztik. Szabadon szerkeszthető és exportálható kijelölt terület saját honlapra, de képként is lementhető.



17. ábra: területexportálás az OpenstreetMap-en

Mivel nem csak egy pontokkal jelölt merénylettérképet, hanem egy autonóm közösségekre lebontott tematikus térképet is szerettem volna csinálni, a helyszínek sűrűségének korrektebb szemléltetése érdekében, utánanéztem a sajtóban és blogokon előforduló eloszlásmutatóknak. Olyanokat kerestem amilyeneket rendszeresen látni az újságokban például időjárással, jogszabályokkal vagy infrastruktúrával kapcsolatban. Ezek közelebb állnak a választott témámhoz, mint az atlaszokban található állandó állapotokat vagy hosszabbtávú folyamatokat részletesen ábrázoló tematikus térképek. Az én térképem is sajtótéma, így ezek ötletet adhattak az ábrázolás módjához.



18. ábra: sajtóban megjelenő szemléltető térképek: Nőknek adható szülési szabadság a világon 2006-ban (balra, f: National Geographic magazin 2007. augusztus) és Illegális német hulladékszállítmányok lerakatai Magyarországon (f: HVG 2007. január 27.)

3.3. A térkép elkészítése

3.3.1 Az adatbázis

A megvalósításhoz szükségem volt egy alaptérképre. Eldöntöttem, hogy csak az Ibériai-félszigetet és közvetlen környékét ábrázolom, a fontosabb események úgyis mind itt történtek. Azt is meg kellett határoznom, hogy az adatokat utólag vigyem fel rá webes környezetben vagy eleve egy adatbázissal összekötött térképet csináljak. Az információ mennyisége miatt az utóbbi tűnt járható útnak, vagyis egy térinformatikai megoldás emlelt foglaltam állást. Így a kiválasztásom a MapInfo-ra esett a Corel X3-mal szemben, amire egy másik lehetőségként gondoltam. Először egy leíró adatbázist kellett létrehoznom, amibe összegyűjtöm a fontosabb akciókat az első, 1961-es merénylettől kezdve a 2009 végén elkövetettekig. Számos spanyol, angol, baszk és magyar nyelvű

sajtóorgánum, valamint a Spanyol Belügyminisztérium honlapján található kronológiából, a Wikipédiáról és történelmi portálokról összesen 131 merényletet sikerült rendszerbefoglalnom. A merényletnek öt paramétert adtam:

- a város, ahol elkövették,
- Spanyolország autonóm közössége (1 esetet kivéve: a capbreton-i merényletnél Franciaország Aquitania régiója került ebbe a mezőbe),
- a dátum,
- a célpont, aki vagy ami ellen irányult és
- az áldozatok, ha voltak, beleértve a sérülteket is.

A legtöbb helyszínnél a város a legpontosabb hozzáférhető adat. Csak a legfontosabb merényletek esetén említenek meg ennél pontosabb helyet. Néhány újságcikk még térképen is bejelöli például az utcasarkot, de az ilyen pontosság ritka, ezért az nem szerepel az adatbázisban és egyébként is problémás lett volna átláthatóan ábrázolni.

A célpont nem mindig ismert. Sok esetben ki lehet következtetni, ha például egy csendőrlaktanya vagy bírósági épület előtt történt, de néhány esetben ez sem lehetséges. Épp ezért néha a feltüntetett adatok csak következtetéseken alapulnak, ahol a magányos autóbombának láthatóan semmilyen konkrét célja nem volt, oda viszont egy kérdőjelet írtam. Az áldozatoknál feltüntettem a halálesetek és a sérültek számát is, valamint szerepel az is, ha a célpont vagy a merénylő elhunyt vagy megsérült az esemény során. A táblázat az összegyűjtést követően így nézett ki:

Helyszín	Dátum	Célpont	Merénylet jellege	Áldozatok
San Sebastián	1961.07.18	Franco tábornok híveit szállító vonat	Robbantás	1 halott
San Sebastián	1968.08.02	Melitón Manzanás, a titkosrendőrség feje	Fegyveres támadás	1 halott (a célpont)
Madrid	1973.12.20	Luís Carrero Blanco miniszterelnök	Robbantás	1 halott (a célpont)
Madrid	1974.09.13	Rolando kávéház	Robbantás	12 halott
Madrid	1979.07.29	vasúti pályaudvar	Robbantás	7 halott
Madrid	1985.09.11	nincs célpont	Autóbomba	1 halott (amerikai állampolgár), 16 sérült polgárőr
Madrid	1986.07.14	Polgárőrség busza	Autóbomba	12 halott, 51 sérült
Barcelona	1987.06.19	Hipercor supermarket	Autóbomba	21 halott, 45

				sérült
Zaragoza	1987.12.11	Polgárőrség laktanyája	Autóbomba	11 halott, 40 sérült
Barcelona	1991.05.29	Polgárőrség laktanyája	Autóbomba	11 halott, 28 sérült
Madrid	1993.06.21	utca, autóbomba	Autóbomba	7 halott
Madrid	1995.04.19	José María Aznar, miniszterelnök	Autóbomba	1 halott
Mallorca	1995.08.11	Juan Carlos spanyol király	Tervezett robbantás/fegyveres merénylet	Nincs áldozat
Madrid	1995.12.11	Vallecas-negyed	Autóbomba	6 halott
Logroño	1996.01.17	José Antonio Ortega Lara	Emberrablás	Nincs áldozat
Madrid	1999.12.21	Torre Picasso toronyház	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Granada	2000.10.09	Luis Portero, Andalúz A.T. Legf. Bír. Főügyésze	Fegyveres támadás	1 halott (a célpont)
Madrid	2000.10.30	Spanyol legfelsőbb bíróság egyik tagja	Autóbomba	4 halott (köztük a célpont)
Lejona	2000.12.18	Baszkföldi Egyetem újságírói kara	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Zarautz-i temető	2001.01.09	Néppárti képviselők	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Girona	2001.01.10	Kormányzati iroda	Robbantás	Nincs áldozat
Bilbao	2001.01.15	Baszk polgárőrség irodája	Robbantás	Nincs áldozat
Getxo	2001.01.22	Polgárőrség autója	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2001.01.24	José Luis Díaz Pareja, spanyol katonatiszt	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
San Sebastián	2001.01.26	Ramón Díaz García, haditengerészeti szakács	Robbantás	1 halott (a célpont), 2 sérült
Pasaia-i kikötő	2001.01.31	2 polgárőr	Robbantás	Nincs áldozat
San Sebastián	2001.02.03	Postahivatal	Molotov-koktél támadás	3 sérült
Madrid	2001.02.12	Eliseo Fernández Centeno, törvényszéki tanácsos	Autóbomba	Nincs áldozat
Getxo	2001.02.18	Joseba Marcaida, szocialista politikus háza	Molotov-koktél támadás	2 sérült
San Sebastián	2001.02.22	Iñaki Dubreuil városi tanácsos	Autóbomba	2 halott (két elektronikai szakember)

Zumárraga	2001.02.23	Ifjúsági Központ	Robbantás	Nincs áldozat
Cintruénigo	2001.02.28	?	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Hernani	2001.02.28	Postahivatal	Robbantás	Nincs áldozat
Ondarroa	2001.02.28	BBVA bank épülete	Robbantás	Nincs áldozat
Grénoble	2001.03.09	Fegyverraktár	Fegyveres rablás	Nincs áldozat
Hernani	2001.03.10	Beasain-i postahivatal	Autóbomba	1 halott
Hernani	2001.03.10	Inaki Tortika Vega, baszk rendőr autója	Autóbomba	1 halott (a célpont)
Roses	2001.03.17	Szálloda	Autóbomba	1 halott
Lasarte	2001.03.20	Froilán Elespe, polgármester	Fegyveres merénylet	1 halott (a célpont)
Tolosa	2001.03.28	Helyi bíróság	Robbantás	Nincs áldozat
Azpeitia	2001.03.28	Helyi bíróság	Robbantás	Nincs áldozat
Abadiño	2001.04.01	Helyi bíróság	Robbantás	Nincs áldozat
Villava	2001.04.15	Elena Murillo, UPN tévétársaság tanácsosának háza	Robbantás	Nincs áldozat
Vitoria	2001.04.17	Lloy's fodrászszalon tulajdonosnője, helyi polgárőr felsége	Robbantás	Nincs áldozat
Urnieta	2001.05.02	Ipari park	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Zaragoza	2001.05.06	Manuel Jiménez Abad néppárti politikus	Fegyveres merénylet	1 halott (a célpont)
Madrid	2001.05.12	Figyelmeztető akció	Autóbomba	13 sérült
Zarautz	2001.05.15	Gorka Landaburu újságíró	Levélbomba	1 sérült (a célpont)
Guipúzcoa	2001.05.24	S.O. Elejabarrieta az El Diario Vasco napilap pénzügyi főasszisztense	Fegyveres merénylet	1 halott (a célpont)
Bergara	2001.06.03	Bergara utcái	Tömeges terror	Nincs áldozat
San Sebastián	2001.06.07	Peugeot kereskedés	Robbantás	Nincs áldozat
Logroño	2001.06.10	?	Autóbomba	2 sérült
Elgóibar	2001.06.16	Spanyol Szocialista Párt irodája	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
San Sebastián	2001.06.21	Banco Guipúzcoano épülete	Robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2001.06.28	Justo Oreja Pedraza nyugalmazott tábornok	Levélbomba	1 halott (a célpont), 10 sérült
Madrid	2001.07.10	Luis Ortiz de la Rosa, rendőrségi alkalmazott	Autóbomba	1 halott (a célpont), 12 sérült
Leiza	2001.07.14	José Javier Múgica, a Navarrai Népi Unió tanácsosa	Autóbomba	1 halott (a célpont)

Leaburu	2001.07.14	Mikel Uribe, baszk rendőrségi alkalmazott	Fegyveres támadás	1 halott (a célpont)
Alicante	2001.07.24	Torre Vieja-i üdülőtelep	Öngyilkosmerénylet	1 halott (az elkövető), 7 sérült
Madrid	2001.07.26	La Caixa bank	Robbantás	3 sérült
Málaga	2001.07.26	Repülőtér	Autóbomba	Nincs áldozat
Vitoria	2001.07.27	Egy spanyol őrnagy háza	Robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2001.08.27	Barajas repülőtér	Autóbomba	Nincs áldozat
Vitoria	2001.09.02	Elektronikai szaküzlet	Robbantás	Nincs áldozat
Bilbao	2002.01.12	Bevásárlóközpont	Robbantás	Nincs áldozat
Santa Pola	2002.08.04	polgárőrség laktanyája	Robbantás	2 halott
Sangüesa	2003.05.30	?	Autóbomba	2 halott
Madrid	2003.12.24	Két vasútvonal, a San Sebastián-i és a Burgos-i	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2004.12.03	Öt benzinkút	Sorozatrobbantás	Nincs áldozat
Santillana del Mar, León, Valladolid, Ávila, Ciudad Real, Alicante, Málaga	2004.12.06	Bárok, kávézók, főterek	Robbantás	180 sérült
Madrid	2004.12.12	Santiago Bernabeu stadion	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2005.02.09	Steria Iberica épület	Robbantás	42 sérült
Villajoyosa	2005.02.27	Üdülésszálló	Robbantás	Nincs áldozat
Ávila	2005.09.24	?	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2005.12.06	Madridi autópályák öt pontja	Robbantás	Nincs áldozat
Santander	2005.12.06	Repülőtér	Gránátátadás	Nincs áldozat
Santesteban	2005.12.21	Éjszakai bár	Robbantás	Nincs áldozat
Sos del Rey Católico	2006.01.05	Szálloda	Robbantás	Nincs áldozat
Borau	2006.01.07	Áramelosztó állomás	Tervezett robbantás	Nincs áldozat
Nanclares de la Oca	2006.01.22	Szocialista Párt helyi irodája	Robbantás	Nincs áldozat
Balmaseda	2006.01.26	Bíróság	Robbantás	Nincs áldozat
Etxebarri	2006.01.26	Correos postaszolgálat	Robbantás	Nincs áldozat
Urdax	2006.02.14	La Nuba diszkó	Robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2006.12.30	Barajas repülőtér T4-es terminálja	Robbantás	2 halott, 5 sérült
Santander	2007.07.10	Santander-Plymouth repülőjárat	Tervezett robbantás	Nincs áldozat

Tour de France útvonal, Katalónia	2007.07.25	Tour de France út	Robbantás	Nincs áldozat
Durango	2007.08.24	Polgárőrség laktanyája	Autóbomba	2 sérült
Castellón	2007.08.25	Egy spanyol család	Emberrablás	Nincs áldozat
Logroño	2007.09.11	Védelmi minisztérium épülete	Robbantás	Nincs áldozat
Bilbao	2007.10.09	La Pena körzet	Robbantás	1 sérült
Capbreton	2007.12.01	Spanyol polgárőrautó	Autóbomba	2 halott
Bilbao	2008.02.23	Arnotegi-hegyi tévéadóállomás	Robbantás	Nincs áldozat
Mondragón	2008.03.07	Isaías Carrasco, volt városi tanácsos	Fegyveres támadás	1 halott (a célpont)
Azpeitia	2008.03.30	Tévéadóállomás	Robbantás	Nincs áldozat
Bilbao	2008.04.17	Szocialista Párt irodája	Robbantás	7 sérült
Elgóibar	2008.04.19	Szocialista Párt irodája	Robbantás	Nincs áldozat
Arrigorriaga	2008.05.01	Munkaügyi Minisztérium ipari pavilonja	Robbantás	Nincs áldozat
San Sebastián	2008.05.01	Kormányzati Munkaügyi Intézet	Robbantás	Nincs áldozat
Hernani	2008.05.12	AVE nagysebességű vasút épülő szakasza	Robbantás	Nincs áldozat
Legutiano	2008.05.14	Polgárőrség laktanyája	Autóbomba	1 halott
Getxo	2008.05.19	Királyi Tengerészeti Klub	Autóbomba	Nincs áldozat
Zarautz	2008.06.01	Constucciones Amenabar építőipari vállalat központja	Robbantás	2 sérült
Bilbao	2008.06.08	El Correo napilap nyomdája	Robbantás	Nincs áldozat
Getxo	2008.07.20	Barclays Bank	Robbantás	Nincs áldozat
Laredo	2008.07.20	Tengerparti sétány	Robbantás	Nincs áldozat
Orio	2008.07.28	Autópálya melletti épület	Robbantás	Nincs áldozat
Málaga	2008.08.17	Guadalmar és Benalmadena strand	Robbantás	Nincs áldozat
Vitoria	2008.09.21	?	Autóbomba	Nincs áldozat
Ondarroa	2008.09.21	Rendőrség	Robbantás	11 sérült
Santoña	2008.09.22	Katonai támaszpont	Autóbomba	2 halott, 6 sérült
Tolosa	2008.10.04	Bíróság épülete	Robbantás	Nincs áldozat
Bilbao	2008.10.20	Arnotegi-hegyi tévéadóállomás	Robbantás	Nincs áldozat
Berriz	2008.10.25	Vonatállomás	Robbantás	Nincs áldozat

Pamplona	2008.10.30	Navarrai Egyetem	Robbantás	21 sérült
Azpeitia	2008.12.03	Ignacio Uria, baszk üzletember	Fegyveres támadás	1 halott (a célpont)
Bilbao	2008.12.31	Baszk Televízió székháza	Robbantás	Nincs áldozat
Hernani	2009.01.16	Tévéállomás	Robbantás	Nincs áldozat
Salamanca	2009.02.04	Belváros	Autóbomba	Nincs áldozat
Amurrio	2009.02.07	Erretería-i vonat	Robbantás	Nincs áldozat
Madrid	2009.02.09	Üzleti Komplexum	Robbantás	Nincs áldozat
Barakaldo	2009.02.21	Baszk Nacionalista Párt irodája	Robbantás	Nincs áldozat
Lazkao	2009.02.23	Szocialista Párt helyi irodája	Robbantás	Nincs áldozat
Tolosa	2009.02.23	Két bank	Molotov-koktél támadás	Nincs áldozat
Amorebieta	2009.03.01	Különböző banképületek	Molotov-koktél támadás	Nincs áldozat
Castro Urdiales	2009.05.06	Transzformátorállomás	Robbantás	Nincs áldozat
Arrigorriaga	2009.06.19	Rendőrség	Autóbomba	1 halott
Durango	2009.07.10	Spanyol Szocialista Párt helyi irodája	Robbantás	Nincs áldozat
Burgos	2009.07.29	Polgárőrség laktanyája	Autóbomba	65 sérült
Mallorca	2009.07.30	Csendőrlaktanya és egy bár	Robbantás	2 halott
Palma	2009.08.09	Négy szórakozóhely	Robbantás	10 sérült (legalább)
Ondarroa	2009.10.16	Három bank, buszok és autók	Molotov-koktél támadás	Nincs áldozat
Getxo	2009.11.26	Metróállomás	Tervezett robbantás	Nincs áldozat

Az importálás előtt annyit kellett módosítanom a táblázaton, hogy minden spanyol 'ñ' karaktert, mivel az nem szerepel a MapInfo karakterkészletében, átírtam 'n'-re és a Vitoria városmezőket kiegészítettem a hivatalos Vitoria-Gasteiz elnevezésre. Ahol pedig több helyszín szerepel, azt a sort kitöröltem, mivel túl komplex adatbázis kellett volna mindegyik helyszín összekötéséhez. Az autonóm közösség oszlopot is utólag tűztem hozzá. Ennek célja, hogy kulcsmezőként szolgáljon a tematikus térkép kategóriákra bontásánál.

3.3.2 Az alaptérkép kiválasztása



19. ábra: Spanyolország politikai térképe (Atlas Nacional de España)

Némi kutatás után az Atlas Nacional de España-ból választottam ki Spanyolország politikai térképét, mely egy 1:2.000.000 méretarányú, Lambert-féle konform kúpvetületű, summerolt és autonóm közösségeként színezett térkép digitalizálva, két darab 2050x2880-as jpg formátumú képként mentve. Bár az átrajzolás a nagy méret miatt lassan haladt (különösen miután a két oldalt Adobe Photoshop segítségével egyesítettem), minden egyéb igényt kielégített; részletes, pontos, a legtöbb merénylet-helyszín és a vízrajz is szerepel rajta.

A MapInfóban *raster image*-ként importáltam, majd georeferáltam öt pont alapján, melynek koordinátáit a Google Earth segítségével rögzítettem. Négy olyan várost választottam ki, amelyek az ország egymástól távoli pontjain vannak, és ötödiknek Madridot. A koordináták a következők voltak:

Barcelona: 41,38333°; 2,18333°

Lacoruna: 43,39333°; -8,45667°

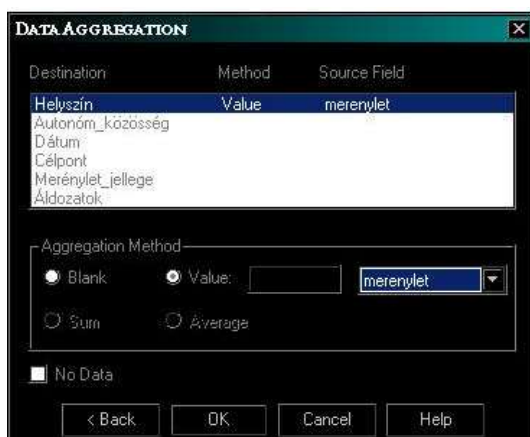
Cádiz: 36,53333°; -6,30000°

Valencia: 39,47267°; -0,38799°

Madrid: 40,40000°; -3,68333°

Polyline tool-lal először az országhatárt rajzoltam körbe, majd a belső határokat egy külön rétegre. A 'Polyline split at node' elválasztó-, és a 'Combine' egyesítőfunkciókkal egyik találkozási ponttól a másikig szakaszokra bontottam a határvonalakat, majd ezekből a szakaszokból raktam össze egy harmadik rétegre az összes autonóm közösség és Portugália határait. Így kirajzolódott a teljes Ibériai-félsziget. Erre azért volt szükség, hogy ne legyenek hézagok a határok között, ugyanis ha ugyanaz a szakasz képi az egyik és a másik területnek is a közös határát, akkor tökéletesen fedik egymást. 'Convert to regions' paranccsal régiókká alakítottam a zárt alakzatokat, hogy kitöltést lehessen adni nekik. Ezek a 'tartomány' rétegen szerepelnek. A vízrajzot a 'vizrajz', a közösségek fővárosait az 'autkfv' rétegre rajzoltam, a névrajzukat a MapBasic menüpont alatt található LABELER nevű applikáció segítségével hoztam létre és 'viznevjaz', illetve 'fvnevjaz' táblaként mentettem.

Az adatbázisomat importáltam, az első sort oszlopnévnek használva 'eta_mod' táblaként. A merényletek helyszínét is bejelöltem (minden várost egyszer), ez lett a 'merenylet' tábla tartalma. Az 'eta_mod' táblát georeferáltam; a 'Helyszín' mező vette fel a 'merenylet' tábla elemeinek koordinátáit. Miután a 'Combine objects using column' paranccsal összekötöttem a helyszíneket az importált adatbázissal, egy olyan táblajött létre, mely megegyezik az 'eta_mod' merénylettáblázattal, de minden sort hozzárendelt a megfelelő városhoz, tehát akármelyik madridi merényletet jelölöm ki, a térképen az a Madrid nevű ponttal lesz egyenértékű. Ezután adtam egy egységes kitöltést az autonóm közösségeknek és egy ettől eltérőt Portugáliának.



20. ábra: az eta_mod és a merenylet táblák egyesítése



21. ábra: az eta_mod tábla georeferálása a merenylet tábla koordinátái alapján



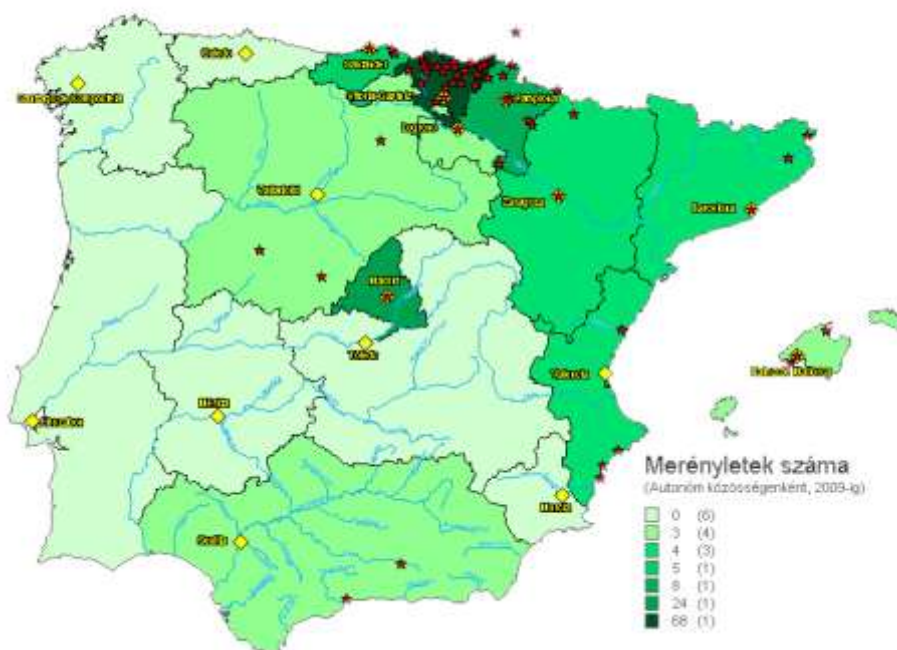
22. ábra: A kész merénylettérkép

3.3.3. Tematikus térkép

A Map > Create thematic map... menüpont alatt létrehoztam egy egyéni jelkulcsot 'Sajat2' néven és beállítottam a kategóriákat, a sorrendjüket és a színezetet. A közösségek növekvő sorrendben egyre sötétebb zöld színt kaptak, ami jól elüt a vörössel ábrázolt helyszínektől. Hét kategória született;

- 68 merénylet: 1 autonóm közösség (Baszkföld)
- 24 merénylet: 1 autonóm közösség (Madrid)
- 8 merénylet: 1 autonóm közösség (Navarra)
- 5 merénylet: 1 autonóm közösség (Kantábria)
- 4 merénylet: 3 autonóm közösség (Katalónia, Aragónia, Valenciai közösség)
- 3 merénylet: 4 autonóm közösség (Kasztília és León, La Rioja, Andalúzia, Baleári-szk.)
- Ahol nem történt merénylet: 5 autonóm közösség (Galícia, Asztúria, Murcia, Kasztília-La Mancha, Extremadura)

Az eloszlás egyenetlenségét próbáltam kifejezni a nagy árnyalatkülönbségekkel. Jól látszik, hogy a baszkok lakta területeken és Madridban koncentrálódnak a támadások.



23. ábra: A tematikus változat

Baszkföld részlettérképe

Az alaptérkép egy, a wikimedia.org honlapra feltöltött, png formátumú Baszkföld A.K. vaktérkép volt, mivel a Spanyol Nemzeti Atlaszban nem volt megfelelő részlettérkép külön erről a vidékről. Ugyanazzal a folyamattal importáltam és georeferáltam, mint a Spanyolország térképet. A referencia pontok a következők voltak:

Ondarroa: 43,316667°, -2,416667°

Lanestosa: 43,216667°; -3,433333°

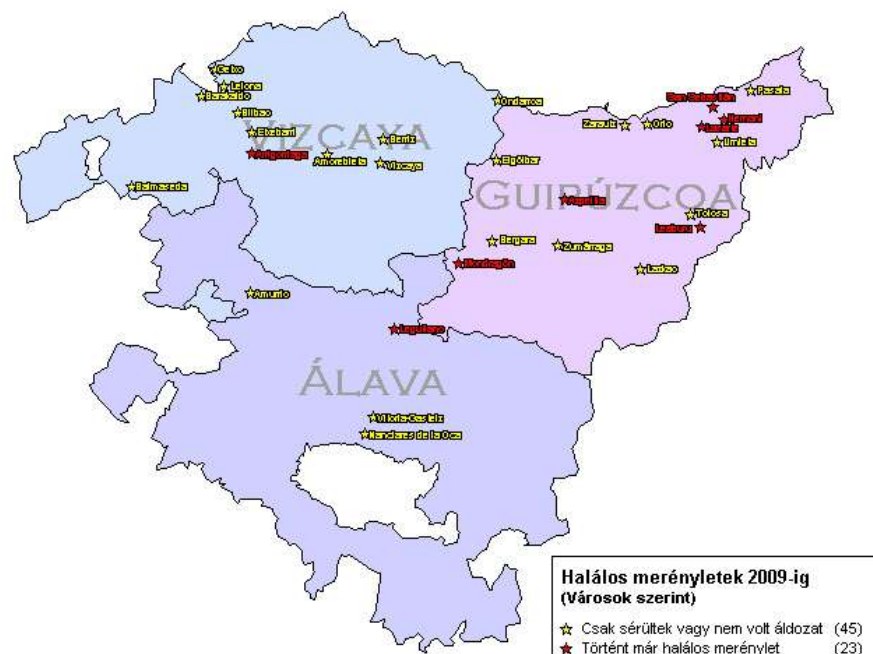
Vitoria: 42,85°; -2,683333°

Bilbao: 43,256944°; -2,923611°

San Sebastian: 43,3215°; -1,9856°

Oyon: 42,5°; -2,433333°

Mivel a Baszkföld térkép más forrásból származik, mint a főtérkép, a koordináták georeferálás után nem egyeztek meg, hiszen más vetülettel készült és más referenciapontokkal rendelkezett. Ebből adódott, hogy manuálisan ki kellett igazítanom a pontokat, miután egy lekérdezéssel (Query > Autonóm_közösség = „Baszkföld”) kiválogattam a szükséges városokat és ráhelyeztem a kész részlettérképre. A tematikus változatot ezúttal aszerint csináltam, hogy melyik városban történt már halálos merénylet. Ehhez egy új oszlopra volt szükség az eredeti térképről importált baszkföldi merénylethelyszínek táblájára. Ennek logikai értéket adtam: ha történt halálos merénylet: TRUE, ha nem: FALSE, így ezen értékek alapján piros, illetve sárga csillagok jelölik a városokat.



24. ábra: a Baszk Autonóm Közösség tematikus térképe

4. Webes környezet

4.1 Lehetőségek és célok

Ennél a pontnál a legnagyobb problémát az jelentette, hogy a MapInfo fájlformátumait semmilyen általam ismert program nem képes kezelni a html és a JavaScript számára. Mindenképp egy weboldalon szerettem volna megjeleníteni a térképet és erre a következő tanácsokat kaptam:

- Használjam a MapInfo MapXtreme kiegészítőjét, amelyet GIS applikációk létrehozására fejlesztettek ki. Ellene szolt, hogy sok időt venne igénybe és valójában nem egy böngészhető oldal lenne a végeredmény, hanem egy adatbázison alapuló fejlesztés szakemberek számára.
- Szintén a MapInfo lehetőségei között szerepel egy WMS (Web Map Service) tábla betöltése, de lényegében ez a program számára tesz elérhetővé kész térképeket, ami ebben az esetben szükségtelen.
- A Microsoft Silverlight viszonylag új fejlesztés, hasonló a Flash-hez, eredetileg abból a célból alkották, hogy a wmv videóformátumot integrálni lehessen böngészőbe. Előnye, hogy segítségével létre lehet hozni animált, effektekkel ellátott felületet (akár térképet), és egyben köré lehet építeni vele magát a weboldalt is. Ez azonban szintén hosszú időt vett volna igénybe, és bár érdekel, hogy mire képes, ezúttal nem állt módomban kipróbálni.¹⁵
- Az utolsó lehetőség egy Google Maps alapú térkép felhasználása volt. Kevesebb időt vesz igénybe, könnyen módosítható és oldalba ágyazható, hála a nyílt forráskódnak.

Eredetileg nem akartam az utóbbi lehetőséghez folyamodni, annak ellenére, hogy ez jutott eszembe először. Az oka az volt, hogy így nem használok fel közvetlenül az általam rajzolt térképet, hanem egy, az eddigiektől független, új térképet készítek. A MapInfo alaptérképek végül nagy segítségemre voltak, mivel ezek alapján városonként összeszedhettem a Query funkcióval az adott ponthoz szükséges információkat. A webtérképem alapja tehát a GoogleMaps, és legfőbb célja egy térképen ábrázolt linkgyűjteményként funkcionálni.

4.2 A webtérkép létrehozása

Először szükségem volt egy weboldal tervére, amibe beültetem a Google Maps felületet. Ehhez frame-ekre nincs szükség, elég egy pár mezős táblázatot építeni, melyek oldalai az Adobe Dreamweaver segítségével könnyen méretezhetőek. A „vásznat” a

```
div id="map_canvas"
```

paranccsal lehet elhelyezni, és a

```
„var map = new google.maps.Map(document.getElementById("map_canvas"), myOptions);”
```

sorral összekötni a Google Maps-szel. Ezután öt fontos lépés következik:

1. koordinátákat deklarálni az alábbi szintaktikával:

```
coordinates[0] = new google.maps.LatLng(42.818333, -1.644167);  
coordinates[1] = new google.maps.LatLng(43.321500, -1.985600);  
...
```

2. Jelölőpontokat létrehozni:

```
myMarker[0] = new google.maps.Marker({ // jelölő  
    position: coordinates[0],  
    map: map,  
    title: 'Pamplona'
```

3. Buborékokat létrehozni:

```
infowindow[0] = new google.maps.InfoWindow({ content: myInfo[0] });  
infowindow[1] = new google.maps.InfoWindow({ content: myInfo[1] });  
...
```

4. Buborékokat feltölteni a hivatkozásokkal:

```
myInfo[0] = '<div id="content"><div id="siteNotice"></div>'+  
    '<h1 id="firstHeading" class="firstHeading">Pamplona</h1>'+  
    '<div id="bodyContent">'+  
    '<p>Merényletek:<br>'+  
    '<a  
href="http://edition.cnn.com/2008/WORLD/europe/10/30/spain.bombs.university/index.html">2008.10.3
```

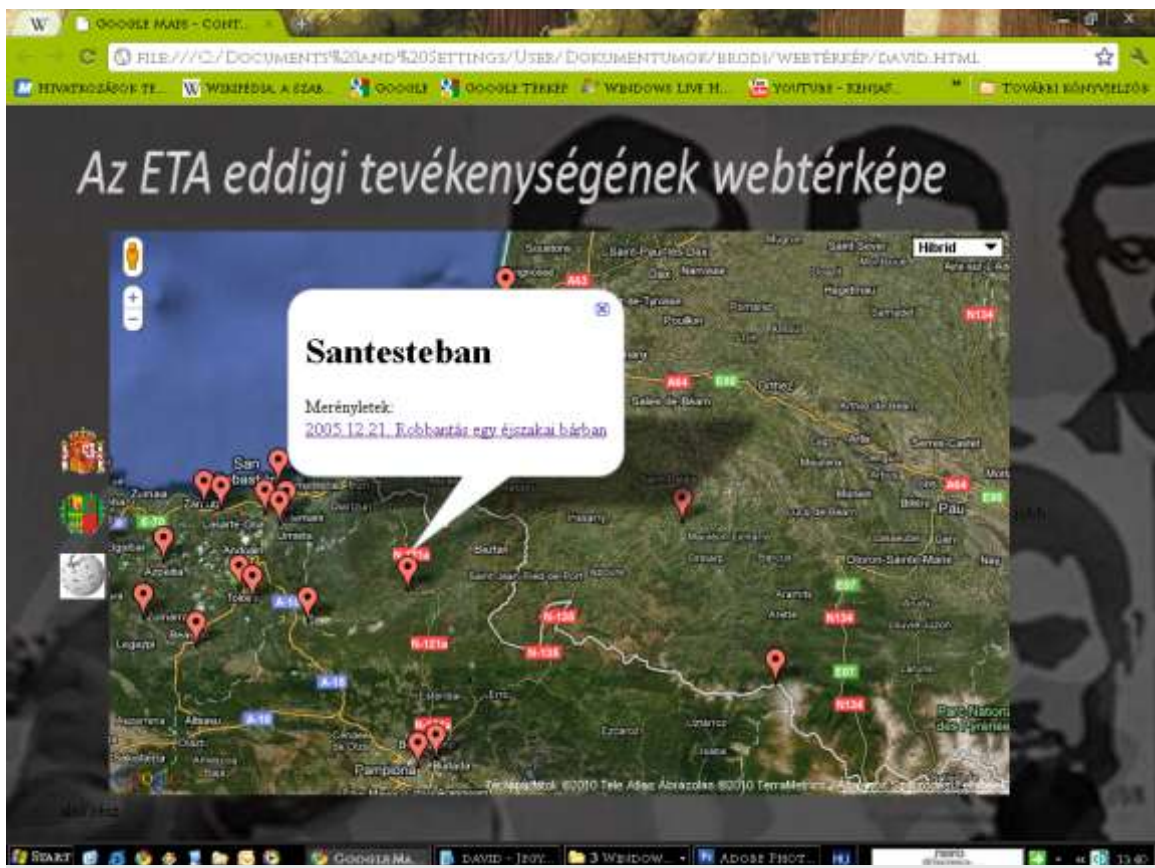
0.

```
Navarrai Egyetem, bombarobbantás</a></p>'+  
'</div></div>';
```

5. A buborékokat összekötni a jelölőpontokkal:

```
google.maps.event.addListener(myMarker[0], 'click',  
function() { infowindow[0].open(map, myMarker[0]); });
```

Összesen 63 jelölőpont került a térképemre, amelyek kattintásra buborékokat jelenítenek meg, ahogy a GoogleMaps-en szokványos. Ezekben találhatóak, azok a hivatkozások melyek a helyszínen történt merényletekhez kötődnek. Az eredeti 132 összegyűjtött esetből nem mindegyikhez találtam újságcikket, így némelyik kimaradt. Ha egy helyszínhez csak egy tartozik és nem volt hozzá fellelhető leírás, akkor a Spanyol Belügyminisztérium kronológiájához vezet a hivatkozás, mely vélhetően a leghitelesebb hírforrás az interneten. A legtöbb cikk spanyolul és angolul van, de található francia és magyar nyelvű is, valamint megjelöltem, ha valamelyiknél videót is találni.



25. ábra: A kész webtérkép

A térkép mellé odaillesztettem három kép-linket: a Spanyol Belügyminisztérium honlapjának kezdő oldalát, a baszkföldi kormányzat honlapját és a wikipédiának a merényletlistáját, mely nagyon jó összefoglaló, folyamatosan frissül és nagy segítségemre volt a keresésben.

5. Összefoglalás

A célom az volt, hogy összegyűjtssem és térben elhelyezzem az összes információt, amit az ETA nevű szervezetről tudni érdemes, majd a végeredményt átláthatóan szemléltessem. Úgy gondolom ez sikerült, azonban további céljaim között szerepel a webtérkép-készítés és a webprogramozás magasabb szintű elsajátítása és ennél komplexebb térképek készítése, melyek hasonlóan ehhez, sajtóanyagot és forrásokat gyűjtenek össze. Azt hiszem az első lépésnek ezen dolgozatom megfelel, melynek eredményét szintén érdemesnek tartom a továbbfejlesztésre.

6. Köszönetnyilvánítás

Szeretném megköszönni először is Jesús Reyes Nuñez tanárúrnak, hogy témavezetőm lett és segített a munkám során. Szeretnék köszönetet mondani továbbá Elek István tanárúrnak a MapInfo-val kapcsolatos tanácsaiért, Turán Jánosnak és kollégáinak a Geometria Kft.-től, az ötletekért és tippekért, Karácsonyi Mátyás barátomnak, hogy segített a JavaScript-ben és az oldal alapjának összerakásában és Kőnig Ferenc barátomnak a témaötletért.

7. Források

Web alapú források:

¹ http://www.eke.org/en/euskal_herria/geografia

² <http://www.raremaps.com/gallery/browse/category/Europe/Spain>

³ <http://dienekes.blogspot.com/2007/02/ancient-basque-dna.html>

<http://www.termesztvilaga.hu/tv100/tv899/baszk.html>

^{4,6} http://hu.wikipedia.org/wiki/Baszk_nyelv

⁵ <http://www.stormfront.org/forum/t493242-9/>

⁷ http://hu.wikipedia.org/wiki/I._%C3%8D%C3%B1igo,_Pamplona_kir%C3%A1lya

<http://homepages.rootsweb.ancestry.com/~cousin/html/p309.htm>

⁸ <http://www.buber.net/Basque/History/shorhist.html>

http://www.lemontree.hu/egyebkep/linkkep/history/tortenetek/061_baszkfold.htm

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/55335/Basque>

⁹ http://toriblog.blog.hu/2010/03/04/a_felorlo_polgarhaboru

<http://europeanhistory.about.com/od/historybypeoples/a/overbasques.htm>

<http://archiveshub.ac.uk/features/spanishcivilwar.shtml>

http://en.citizendium.org/wiki/Spanish_Civil_War

¹⁰ http://www.cfr.org/publication/9271/basque_fatherland_and_liberty_eta_spain_separatists_euskadi_ta_askatasuna.html

¹¹ http://www.enotes.com/topic/Lemoniz_Nuclear_Power_Plant

¹² <http://en.wikipedia.org/wiki/ETA>

¹³ <http://www.directionsmag.com/mapgallery/view/barbados-by-map/134281>

¹⁴ <http://www.directionsmag.com/mapgallery/view/deluge-in-the-northeast/581>

¹⁵ <http://www.microsoft.com/silverlight/>

<http://www.silverlight.net/>

http://hu.wikipedia.org/wiki/Microsoft_Silverlight

További felhasznált hivatkozások:

<http://www.elconfidencial.com/>

<http://easyweb.easynet.co.uk/conversi/kulpolitika.html>

<http://www.firstworldwar.com/features/spain.htm>

<http://www.mir.es/DGRIS/Cronologia/>

<http://kondaira.net/>

Nyomtatott irodalom:

- Ferwanger Péter Ákos-Komár Krisztián-Szélinger Balázs: Terrorista szervezetek lexikona, (n.d.), Maxim Könyvkiadó, Szeged.
- Robert Lawrence Trask: The history of Basque, 1997, Routledge, London.
- Kossuth Kiadó- Nyitott Szemmel könyvsorozat: Spanyolország, 2003, Kossuth Kiadó, Budapest.
- Britannica Hungarica 2. kötet, Tizenötödik kiadás, 1994, Magyar Világ Kiadó, Budapest.
- Világtörténelmi Enciklopédia 2. kötet, 1979, VEB Bibliographisches Institut, Lipcse- Kossuth Kiadó, Budapest.

Nyomtatott melléklet:

- Baszkföld részlet térképe, A/3-as méret
- Spanyolország merénylet térképe, A/3-as méret.

NYILATKOZAT

Név: Bródi Dávid

ELTE Természettudományi Kar, szak: Földtudomány BSc

ETR azonosító: BRDOAAT.ELTE

Szakedolgozat címe:

Az ETA baszk szervezet eddigi tevékenységének webtérképe

A **szakedolgozat** szerzőjeként fegyelmi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a dolgozatom önálló munkám eredménye, saját szellemi termékem, abban a hivatkozások és idézések standard szabályait következetesen alkalmaztam, mások által írt részeket a megfelelő idézés nélkül nem használtam fel.

Budapest, 2010.12.15.

a hallgató aláírása